

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De Belgische rechtspraak en de rechten van de verdediging in strafzaken(*)

A. De jurisprudentiële vorming van de strafproceduur.

Een groot deel van de tegenwoordig in het strafproces toegepaste regelen steunt niet op de wet maar op de rechtspraak. De Hoven en Rechtbanken zijn inderdaad verplicht geweest de kloof te overbruggen die ontstaan was tussen de al te oude teksten en het moderne leven.

De strafproceduur kent in hoofdzaak twee systemen : het accusatoire en het inquisitoire.

Het accusatoire wordt gekenmerkt door het openbaar en tegensprekelijk karakter van het onderzoek. De aanklager is, minstens in theorie, een privaat persoon die op zichzelf is aangewezen bij het inzamelen der bewijzen.

Bij het inquisitoire stelsel is het onderzoek geheim en niet tegensprekelijk. De openbare macht zelf spoort de bewijzen op. De verdediging staat niet op gelijke voet met de vervolgende partij.

Het oude Germaanse recht kende de private weerwraak. De volgende phase bracht ons het accusatoire stelsel in zijn oorspronkelijke vorm. Onder de Bourgondiërs nam het profane recht het inquisitoire stelsel van het Kerkelijk recht over. Dat onder een steeds absoluter wordende monarchie dit stelsel aanleiding moest geven tot misbruiken lag in de lijn van de logica. De Franse Revolutie bracht ons samen met andere radicale hervormingen, een zuiver accusatoir systeem. De toepassing ervan werd echter een fiasco.

Het daarop volgende wetboek van 1808 — dat nog steeds in voege is in België — droeg de stempel van het regime waaronder het ontstond. De revolutie was verwaterd tot het Empire en Bonaparte was sedert vier jaren Napoleon.

Het wetboek van 1808 werd een mengsel van oud en nieuw : een compromis tussen de nieuwe ideeën en de drang naar terugkeer tot het solide en welbeproefde oude stelsel. Het opsporingsonderzoek en het onderzoek werden ingericht volgens het inquisitoire stelsel en voor een groot deel gewoon overgenomen uit de franse Ordonnance van 1670. De behandeling

ter zitting daarentegen verliep volgens het accusatoire stelsel : ze is tegensprekelijk en openbaar.

Wat de stof betreft die ons bezighoudt werd er met de publicatie van dit wetboek ten aanzien van het Ancien Régime zeker een grote stap voorwaarts gezet. Maar hoever staat de geest die het beheerst van onze huidige opvattingen af.

Ziehier hoe Van Hille in zijn verslag aan de Union de Droit Pénal in 1936 (1) dit wetboek karakteriseert :

1°) de instructie was totaal geheim; de verdediging bekam geen inzage van de bundel tot aan de verzending;

2°) geen de minste rekening werd gehouden met de verlangens van de verdediging omtrent de te nemen onderzoeksmaatregelen.

Nog in 1896 schreef De Hoon (2) : « De beklagde is geene partij maar voorwerp van het onderzoek, mitsdien zonder eenig recht of bevoegdheid noch eenig middel om zijn belang in het geding te doen gelden ».

3°) de voorhechtenis was steeds mogelijk wanneer het feit correctionele gevangenisstraf meebracht; bevestiging van het mandaat was niet nodig;

4°) de zaak werd verzonden zonder dat de betichte gehoord werd.

Samenvattend kan men zeggen dat het wetboek van 1808 ons een streng doorgedreven inquisitoir onderzoek bracht.

Het Nationaal Congres van België liet dit wetboek van toepassing maar bemoeide zich toch met de aan gelegenheid. Ingevolge artikel 139/11° van onze grondwet verklaart het Congres « qu'il est nécessaire de pourvoir par des lois séparées et dans le plus court délai possible aux objets suivants : ... 11° la révision des codes ».

Het wetboek van 1808 werd weliswaar op detailpunten gewijzigd maar grote structurele aanpassingen bleven uit.

Door de evolutie van het sociale leven ontstond een kloof tussen tekst en praktijk. Kloof die strict genomen niet kon overbrugd worden, vermits artikel 9 van de grondwet aldus luidt : « Nulle peine ne peut être établie, ni appliquée, qu'en vertu de la loi ».

Deze tekst is echter door de Belgische praktijk steeds zo geïnterpreteerd geweest dat op het gebied der strafrechtspleging het vormen van rechtsregels,

(*) Voordracht gehouden voor de Conferentie der Jonge Balie van Turnhout.

afgeleid uit jurisprudentie, zelfs buiten en tegen de wet, als geoorloofd aanzien werd.

Terwijl de tekstwijzigingen uitbleven heeft ons Hof van Cassatie bij het aanpassen van het recht aan het leven een rol gespeeld die moeilijk kan overschat worden.

Hierbij werd de volgende methode aangewend: het Hof weigerde systematisch zekere bestreden beslissingen te verbreken omdat de niet in acht genomen teksten uit het wetboek niet op straf van nietigheid waren voorgeschreven. Anderzijds verbrak het Hof zekere arresten en vonnissen omdat ze in strijd waren met bepaalde algemene principes die het Hof hetzij uit de teksten hetzij uit de algemene economie van onze strafvordering afleidde.

Een van deze principes noemde het Hof « Les droits de la Défense ».

Zo werden archaische teksten geweerd tot ze in onbruik geraakten of werd het reeds in onbruik zijn geconsacreerd en werden anderzijds nieuwe aan de omstandigheden aangepaste regelen gevormd.

B. Overzicht van de rechtspraak.

1. Het principe « de rechten van de verdediging ».

Het principe schijnt nergens in een tekst geformuleerd te zijn. In zijn mercuriale van 1956 zegde de heer Procureur Generaal Hayoit de Termicourt dat het principe wel in zekere mate in een tekst te vinden was en wel in het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers. In artikel 2 leest men dat de door het decreet bedoelde strafbepalingen geen afbreuk deden onder meer aan de verdediging voor de strafrechtbanken. De Heer Hayoit de Termicourt geeft echter zelf toe dat reeds Laurent terecht op deze zienswijze critiek uitte (3).

Het Hof van Cassatie had reeds gelegenheid stelling te nemen omtrent de vraag of het principe al dan niet bestaat (4). Het Hof leerde dat de rechten van de verdediging wel degelijk bestaan. Het gaat volgens dit hoge rechtcollege om een principe waarvan in het Wetboek van Strafvordering verschillende toepassingen te vinden zijn. Niemand minder dan de Procureur Generaal Leclerc gaf een omschrijving van het principe in een nota in het jaar 1917 onder aan een arrest in de Pasicrisie gepubliceerd.

Ziehier zijn tekst: « Pourque le droit de défense soit respecté, il faut absolument, mais il suffit, que le prévenu ait été à même, avant de présenter sa défense, de connaître toute l'accusation portée contre lui » (5).

2. Het opsporingsonderzoek.

De Heer Procureur Generaal Cornil liet zeer juist opmerken dat de informatie — dus het recht van de Procureur des Konings om door zijn hulp officieren en agenten inlichtingen te laten inwinnen — in ons wetboek niet voorzien en daarenboven zelfs onbestaande en tegen de tekst van de wet is. Het artikel 47 WSV. schrijft voor dat wanneer de Procureur des Konings kennis krijgt van een misdrijf, hij de zaak in onderzoek moet geven. De tekst luidt aldus « il sera tenu de requérir le juge d'instruction qu'il en soit informé... » Dezelfde formele verplichting vinden we terug in de artikelen 53 en 64 van het zelfde wetboek.

Het blote bestaan dus van het opsporingsonderzoek is reeds een merkwaardigheid.

We moeten wachten tot het Koninklijk Besluit van

10-1-1935 dat het artikel 138 WSV. wijzigt, om de eerste wettelijke vermelding te vinden van het opsporingsonderzoek.

Dat althans tot in 1935 wettelijk onbestaande procédé werd door de rechtspraak aanvaard, hoewel het aan de betichte minder garanties verschafte dan de instructie door de onderzoeksrechter. Deze schijnbare teruggang in een tijd waarin de algemene tendenz de andere richting uitgaat is alleen te verklaren door de dwingende eis van de praktijk. Het is ondenkbaar al de door het Parket behandelde zaken aan de onderzoeksrechter over te maken.

In verband met het opsporingsonderzoek neemt het Hof van Cassatie aan dat het houden van een informatie door de Procureur des Konings en zelfs het ex officio door de Rijkswacht inwinnen van inlichtingen geoorloofd is, ook wanneer de onderzoeksrechter reeds gelast was. (6) Dat in de loop van het opsporingsonderzoek bepaalde criteria van eerlijkheid moeten in acht genomen worden is duidelijk, maar staat nergens geschreven. Zo is de provocatie, in België althans, verboden.

Het Hof van Cassatie besliste nochtans dat een agent van gerechtelijke politie, die een geprostitueerde volgt, na door haar te zijn uitgenodigd, en zich met haar begeeft naar het hotel dat zij uitbaat, niet aan provocatie doet. (7)

Wanneer een verbalisant in zijn proces-verbaal inlichtingen vermeldt die uitgaan van « een persoon die wenst onbekend te blijven » dan lokt hij ter zitting gewoonlijk protest uit vanwege de verdediging. Deze werpt op dat er aldus een element in het debat wordt gebracht dat zij niet kan controleren en dat in ieder geval een voor haar nadelige sfeer achterlaat. Doorgaans is men het er over eens dat de innlichtingen voortkomende van een persoon die onbekend wenst te blijven door de politie mogen gebruikt worden om verder te zoeken. De vraag is echter of een politiebeambte die ter zitting getuigenis aflegt, deze elementen aan de rechtbank mag bekend maken zonder zijn bron erbij te noemen. Simon Sasserath schreef voor een twaalfstal jaren (8) dat zijns inziens de politiebeambte de keuze heeft: ofwel alles te verzwijgen ofwel én de inlichting én de bron kenbaar te maken.

Dit is nochtans niet de mening van het Hof van Cassatie. De Politie mag zich op haar beroepsgeheim steunen om de naam van haar informateur te verzwijgen indien deze zulks verlangt. (9)

Wanneer de politie in een verslag neerschreef dat een persoon een bepaalde politieke overtuiging is toegedaan dan worden de rechten der verdediging niet geschonden en wordt er geen inbreuk gepleegd op de grondwettelijk gewaarborgde vrijheid van mening omdat het hier enkel een inlichting geldt. (10)

Van een proces-verbaal waarin een inbreuk wordt vastgesteld op het algemene reglement betreffende de politie van het wegverkeer moet binnen de acht en veertig uur een kopij gezonden worden aan de overtreder. Wanneer dit niet is geschied dan werden uit dien hoofde alleen de rechten van de verdediging niet geschonden. (11)

Wanneer de bestuurder van een wagen op de openbare weg zelf het koffer opent en er geen gebruik gemaakt werd van geweld noch bedreigingen, dan doorzoekt de Rijkswacht op rechtsgeldige wijze deze berguimte. (12)

3. Het onderzoek.

Soms rijst de vraag of betichte van de garanties

die hij geniet rechtsgeldig afstand kan doen en zo ja, in welke mate.

Het is algemeen aanvaard, en het wordt in vele arrondissementen op ruime schaal toegepast, dat de betichte die onder aanhoudingsmandaat werd geplaatst, afstand kan doen van de termijnen van dagvaarding.

De auteur Hoeffler gaat nog verder. Hij meent dat de betichte door een uitdrukkelijke verklaring aan de onderzoeksrechter afgelegd, afstand kan doen van zijn recht op het debat in raadkamer en van de mededeling van de bundel. Nochtans zegt deze auteur, is zulks slechts geoorloofd indien de rechten van de verdediging niet geschonden werden. Hij neemt aan dat dit alleen het geval is na volledige bekentenis en in zeer weinig belangrijke zaken. (13)

Het is nogal aanneembaar, en er bestaat rechtspraak in die zin, dat het niet nodig is de beslissingen der raadkamer in zake voorhechtenis uit te spreken in aanwezigheid van de beklaagde of van zijn raadsman. (14)

Wanneer de betichte onder de banden van het aanhoudingsmandaat naar de Correctionele Rechtbank verzonden werd en een rekwest strekkend tot het bekomen van de voorlopige invrijheidstelling neerlegde, dan kan hij de geldigheid van het aanhoudingsmandaat niet meer betwisten. (15)

De termijn van 24 uur waarvan sprake in alinea 3 van artikel 7 van de grondwet is de termijn binnen dewelke het met redenen omkleed bevelschrift waarbij een persoon onder aanhoudingsmandaat wordt geplaatst, moet betekend worden. Deze betekening moet echter slechts geschieden binnen de 24 uren na het opstellen van dit bevel indien het werd verleend na de arrestatie. Aldus besliste de Kamer van Inbesluidigingstelling te Luik naar aanleiding van een ophefmakende zaak. De voorziening in verbreking tegen dit arrest werd verworpen. (16)

De wet van 30 april 1958 brengt het probleem in verband met de huiszoeking, verricht met toestemming van de bewoner, opnieuw ter sprake. Sedert de juridische gelijkstelling van man en vrouw is de man niet meer alleen «de heer des huizes». Hoewel het probleem nog niet definitief opgelost schijnt, werd er reeds gevonnis dat de toestemming van de man alleen onvoldoende is. (17)

Soms ondergaan de rechten van de verdediging een inkrimping ingevolge de noodzaak de formaliteiten te beperken. Volgens artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 24 maart 1936 mogen, bij ontstentenis van aangeestelde burgerlijke partij, door de raadkamer, op eensluidende vordering van de Procureur des Konings, beschikkingen tot niet vervolging en tot verzending naar de Politierechtbank getroffen worden zonder oproeping van de betichte. Het zal wel geen betoog behoeven dat de betichte er zeer groot belang kan bij hebben niet naar de Politierechtbank verzonden te worden.

4. De dagvaarding.

Het is merkwaardig op welke eigenaardige gronden een voorziening in verbreking soms gebaseerd is.

Dat het Openbaar Ministerie het recht bezit in zijn dagvaarding een hoofd- en daarenboven een subsidiaire qualificatie op te nemen zal wel niemand betwisten. Toch heeft het Hof in 1956 dit recht nog moeten bevestigen. (18)

Het is een gebruik dat de dagvaarding uitgaande van het Parket, behoudens wanneer het om teksten uit het Strafwetboek of uit vaak gebruikte wetten

gaat, tevens de data van de wetten en besluiten en de toepasselijke artikels, vermelden. Zulks is nochtans geen verplichting en het verzuim ervan schendt de rechten van de verdediging niet. (19)

Het Hof moest zelfs beslissen dat de rechten van de verdediging niet geschonden werden wanneer bij verwijzing naar een koninklijk besluit, de datum werd vermeld voorafgegaan door de afkorting bestaande uit de letters K. en B. (20)

De vindingrijkheid van de partijen om nieuwe gronden van cassatie te ontdekken, doorgaans ver buiten de teksten om, schonk aan het opperste rechtscollege geruime mogelijkheid tot rechtsschepping.

Het algemeen principe omtrent het opstellen der dagvaardingen is ongeveer hetzelfde als in burgerlijke zaken. Het criterium is de verstaanbaarheid.

In de praktijk wordt in de dagvaarding steeds nauwkeurig — soms tot aan de grens van het onverstaanbare toe — de wettekst overgenomen. Zulks is nochtans in genen dele een verplichting; het volstaat dat de betichte duidelijk zou begrijpen om welke feiten het gaat. (21)

De dagvaarding is de basis van de zaak en alleen feiten bedoeld door de dagvaarding maken het voorwerp uit van het geding. Het feit kan nochtans veel elementen bevatten. Wanneer een betichte vervolgd wordt alleenlijk op grond van de artikelen 418-420 van het SWB, dan schendt de rechtbank de rechten van de verdediging niet door vast te stellen dat de feiten bedoeld door de dagvaarding deze of gene inbreuk tegen het verkeersreglement inhielden. (22)

De feiten die het voorwerp zijn van het geding, mogen, behoudens vrijwillige verschijning, niet gewijzigd worden. Welk nu het bedoelde feit is, is een vraag die dikwijls zeer aanzienlijke moeilijkheden meebrengt. Men moet zich niet blindstaren op de tekst van de qualificatie, maar het feit moet gezocht worden aan de hand van deze tekst gecombineerd met de inhoud van de bundel (23). Dit voor wat aangaat de omschrijving der feiten eenmaal er gedagvaard is en de rechtbank deze vraag moet oplossen.

Bij het dagvaarden is het Openbaar Ministerie niet beperkt tot de feiten door de raadkamer verzonden. Niets belet de Procureur des Konings in de dagvaarding mede feiten op te nemen die niet in de verzending vervat waren. (24)

Het Openbaar Ministerie mag ook meer personen dan in de verzending voorzien dagvaarden voor dezelfde feiten als deze opgenomen in het bevel van verzending. (25)

Een laatste bemerking in verband met de dagvaarding. In 1956 nog had het Hof te beslissen omtrent een opwerping die in onze tijd als enigszins aftands wordt beschouwd: de exceptie obscuri libelli. Zij moet, aldus het Hof van Cassatie, in limine litis opgeworpen worden. (26)

5. De verschijning van de betichte.

De regel opgenomen in artikel 185 WSV, ingevolge dewelke aan de persoonlijke verschijning van de betichte slechts één uitzondering is toegelaten, namelijk ingeval het misdrijf geen gevangenisstraf medebrengt, is voor de verdediging vaak erg nadelig. Een betichte is ernstig ziek of verblijft in een ander werelddeel. Hij wordt bij verstek gevonnis omdat het parket niet onbeperkt kan wachten. De betichte krijgt kennis van de betekening en ziet de termijn van verzet voorbijgaan. Hij moet wel verzet aantekenen. Op de duur zal deze betichte, die wil verschijnen en die verlangt dat zijn zaak verdedigd wordt in of buiten zijn aanwe-

zigheid, om het even, toch bij verstek veroordeeld worden, terwijl hij belet werd ook maar één woord tot zijn verdediging op de zitting te laten uitspreken.

De rechtspraak is aan deze strakke regel de laatste tijd gaan tornen en reeds enkele vonnissen sloegen een bres in het vigerende systeem. Een vonnis van Dendermonde is belangwekkend omwille van zijn motivering (27). In uitzonderlijke omstandigheden, zegt het vonnis, bij voorbeeld wegens ziekte, kan de vertegenwoordiging door de rechtbank toegelaten worden. Het artikel 185 is immers uitsluitend voorzien in het belang van de verdachte. Het zou daarom niet verantwoord zijn op grond van diezelfde regel aan de betichte de mogelijkheid zich te verdedigen, te ontnemen. Het bedoelde artikel 185, — zegt de rechtbank van Dendermonde, aldus een procédé van het Hof van Cassatie overnemend, — is niet op straf van nietigheid voorgeschreven.

Zonder zich uitdrukkelijk uit te spreken heeft het Hof van Cassatie laten horen dat zijn redenering dezelfde richting uitging. Een bij verstek veroordeelde betichte tekende verzet aan. Hij verscheen ondermaal niet en het verzet werd, aldus het Hof, terecht niet ontvankelijk verklaard om de enige reden dat betichte niet verscheen, vermits in de verzetsakte noch in besluiten, door een pleitbezorger genomen, ter kennis van de rechtbank werd gebracht dat betichte zich in de fysieke onmogelijkheid bevond te verschijnen. (28)

Een paradoxale beslissing is wel de volgende: Een betichte was ter zitting van het Militair Hof persoonlijk tegenwoordig. Hij verklaarde nochtans zich niet te laten ondervragen door de Voorzitter en beweerde verstek te laten gaan. Een van ambtswege aangeduid advocaat nam de verdediging waar. Het Hof van Cassatie besliste dat in hoofde van die tegen wil en dank verdigde militair, de rechten van de verdediging niet geschonden werden op grond van de overweging dat het Militair Hof zetelende in graad van hoger beroep, op de stukken beslist. (29)

Het zal wel geen verwondering baren dat de rechten van de verdediging niet geschonden werden wanneer de Rechtbank een zaak vonnist terwijl de betichte vrijwillig verscheen, niet alleen voor een gewijzigde qualificatie maar ook voor een niet in de dagvaarding begrepen feit. Toch bestaat er rechtspraak in die zin. (30)

Dat er beslist werd dat de vrijwillige verschijning stilzwijgend kan doorgaan is, op het huidige ogenblik als minder normaal te aanzien. Het arrest desaan gaande dateert echter van 1927 (31). Het is niet zeker dat indien het Hof thans over een analoog geval te beslissen had, het eenzelfde oplossing zou kiezen.

Een vrijwillige verschijning voor het eerst in graad van beroep is niet geoorloofd (32). Dergelijke beslissing is belangrijk. Ze duidt er op dat betichte geen afstand kan doen van een aanleg: eenieder moet recht hebben op twee kansen.

6. Het bewijs.

Het deskundig onderzoek gaf meermaals aanleiding tot betwistingen. Zo werd er beslist dat een deskundige in zijn verslag de methode niet moet uitleggen volgens dewelke een ontleding werd uitgevoerd. De betichte kon de bewijskracht van het deskundig verslag voor de rechtbank betwisten. (33)

Wanneer bij toepassing van de wet van 9 april 1930 de betichte aan een psychiatrisch onderzoek onderworpen werd, en hij niet in de mogelijkheid verkeerde zich door een geneesheer, die hij zelf koos, te laten onderzoeken, dan werden de rechten van de verdedi-

ging niet geschonden indien het middel voor het eerst aan het Hof van Cassatie onderworpen werd. (34)

Ingevolge het inquisitoriaal karakter van ons onderzoek heeft de betichte geen recht van tussenkomst bij het uitvoeren der expertise. Zekere rechtspraak vindt dat de rechten der verdediging eisen dat de betichte in de gelegenheid zou gesteld worden aanwezig te zijn bij de verrichtingen van de deskundige. (35) Men kan op deze stelling niet onverdeeld ja of neen antwoorden. Zeker is het dat de aanwezigheid van de betichte nuttig zou zijn, vergissingen zou helpen vermijden en dergelijke. Anderzijds zou het onbeperkte toelaten van betichte bij de verrichtingen hem toelaten het onderzoek te dwarsbomen.

Zeër onlangs werd nog voorgesteld het psychiatrisch onderzoek tegensprekelijk te maken. (36)

Het doet enigszins vreemd aan dat het artikel 39 WSV., dat de aanwezigheid van de betichte of van zijn gevolmachtigde bij de huiszoeking voorschrijft, door het Hof van Cassatie aanzien wordt als zijnde niet op straf van nietigheid voorgeschreven. (37). Het arrest dateert weliswaar van 1916, maar men ziet niet goed in dat er in deze rechtspraak gevoelige wijziging zou treden. Bij stricte toepassing van voornoemd artikel zou het voor de betichte niet moeilijk zijn elke huiszoeking te beletten.

Nochtans wordt aangenomen dat de aanwezigheid van de verdachte of zijn vertegenwoordiger gewenst is.

Het is duidelijk dat een officier van gerechtelijke politie die tot een huiszoeking overgaat, zich bij de materiële verrichtingen mag laten bijstaan door een ondergeschikte. (38)

De rechter oordeelt in ons land naar zijn innerlijke overtuiging zonder — behoudens enkele uitzonderingen — aan bepaalde bewijsmiddelen gebonden te zijn. Ook bij bekentenis oordeelt de rechter souverain over de elementen der zaak. Hij is niet gebonden aan de bepalingen vervat in de artikelen 1350/4° en 1356 BWB. betreffende de bekentenis. (39)

In tegenstelling met wat soms verdedigd wordt mag de rechter zich uitsluitend steunen op de geschreven bundel zonder tot het onderhoor van de ter zitting opgeroepen getuigen te moeten overgaan. (40)

De rechten van de verdediging worden niet geschonden wanneer de Rechtbank weigert een getuige te horen op vraag van de verdediging, indien de Rechtbank meent dat dit onderhoor niet nuttig is. (41)

Evenmin dwingt enige tekst het Openbaar Ministerie een getuige ter zitting te dagvaarden nadat betichte gevraagd had dit te doen. (42)

Er werd beslist dat de rechten van de verdediging niet geschonden werden wanneer een betichte beweerde dat hij een getuigenis afgelegd in een der nationale talen tijdens het onderzoek en bij de behandeling voor de Rechter in Eerste Aanleg, niet begrepen had, omdat het middel niet aan de rechter, die de feiten te beoordelen had, voorgelegd was. (43)

De vraag of de film als bewijsmiddel mag gebruikt worden in strafzaken is zeker modern. De Correctionele Rechtbank te Bergen kreeg gelegenheid desaan gaande stelling te nemen. Een betichte beweerde dat de burgerlijke partij, in weerwil van haar bewering, niet werkonbekwaam geweest was en integendeel een volledige activiteit ontloofd had. Hij stelde aan de Rechtbank voor een film af te rollen waarop de burgerlijke partij figureerde in volle beroepsactiviteit. Deze film was opgenomen zonder dat de burgerlijke partij er zich van bewust was. De Rechtbank besliste dat alvorens er over de toelaatbaarheid van dit bewijsmiddel kon beslist worden, er diende nagegaan of de

middelen gebruikt om de film op te nemen, op hun beurt toelaatbaar waren. (44)

Een nietig proces verbaal kan in zekere omstandigheden bewijskracht behouden. Het Hof van Cassatie besliste voor enkele jaren dat het aanwenden als bewijsmiddel van een proces verbaal dat nietig was wegens vormgebrek of ontstentenis van betekening, geen schending van de rechten van de verdediging medebrengt indien de Rechter, die de feiten te beoordelen kreeg, vaststelde dat de betichte perfect de draagwijdte van de vervolging kende en er geen twijfel kon bestaan over de aard en het getal der ten laste gelegde feiten. Een dergelijk nietig proces-verbaal geldt als inlichting, waaraan andere bewijsmiddelen kunnen toegevoegd worden. (45)

Het kan gebeuren dat de rechten van de verdediging in botsing komen met de rechten van andere partijen die in het geding betrokken zijn. Het Hof van Luik kreeg volgend merkwaardig geval te beslechten. Een man had klacht neergelegd wegens overspel tegen zijn echtgenote. Deze bouwde voor de rechtbank het volgende verdedigingsstelsel op: overspel zegde ze, is een klachtdelict. Bijgevolg is de vordering niet ontvankelijk indien ze uitgaat van een klager die zonder twijfel geestesziek is. Daarom vroeg ze dat de rechtbank een expert zou benoemen om klager te onderzoeken en na te gaan of hij gezond van geest was.

Het Hof is op deze vraag niet ingegaan omdat het geestesonderzoek van klagers en getuigen in de Belgische Strafrechtspleging niet ingericht is. (46) Zonder dat het Hof dit uitdrukkelijk zegde, kunnen we toch vermoeden dat bij ontstentenis van een wettelijke, dergelijke maatregel op ongeoorloofde wijze tegen de individuele vrijheid zou indruisen.

Overbekend is het arrest van het Assisenhof der provincie Limburg, waarbij de narco analyse als bewijsmiddel verworpen wordt om dezelfde reden. (47)

7. De datum der feiten.

Het Hof van Cassatie maakt onderscheid tussen het nader preciseren door de Rechtbank van de datum die in de dagvaarding was aangeduid en de wijziging van de datum.

Preciseren is steeds geoorloofd. Bij voorbeeld twee perioden mogen in de plaats gesteld worden van een ruimere periode waarin de twee eerstgenoemde perioden begrepen waren. (48)

De betichte moet niet op voorhand verwittigd worden wanneer de Rechtbank de datum nader preciseert. (49)

De Rechtbank mag ook, steeds binnen de oorspronkelijk voorziene feiten blijvend, de datum aangeduid in de dagvaarding wijzigen. Maar in dit geval moet de wijziging ter kennis van de betichte gebracht worden (50) (63). Niet naleven van deze regel brengt schending van de rechten van de verdediging mede. (51)

Het geval waarbij de dagvaarding helemaal geen datum bevatte maakte ook reeds het voorwerp van rechtspraak uit. Het Hof van Cassatie besliste dat de rechten van de verdediging niet geschonden zijn wanneer het bestreden arrest vaststelde dat de betichte zich niet kon vergissen nopens de hem ten laste gelegde feiten en hij zijn verdediging ten gronde voordroeg. (52)

In het bevel van verzending wordt de datum slechts voorlopig vastgesteld. Het definitief fixeren geschiedt door de Rechter die de feiten moet beoordelen rekening houdend met het onderzoek ter zitting en mits inachtneming van de rechten der verdediging. Wanneer de feiten zouden verjaard zijn, dan belet zulks niet

dat de Rechter moet nagaan welke de werkelijke datum der feiten is om te onderzoeken of de vordering al dan niet verjaard is. (53)

8. De bundel.

Het belang van de bij de bundel gevoegde inventaris is zeer groot. Het Hof verbreekt de bestreden beslissing wanneer niet kan nagegaan worden of een stuk in de bundel aangetroffen al dan niet regelmatig werd neergelegd. Dit is onder meer het geval wanneer een in de bundel aangetroffen stuk niet op de inventaris vermeld staat. (54)

Dat het recht van de betichte om inzage te nemen van de bescheiden moet overeen gebracht worden met de noden van het onderzoek staat sedert lang vast. Zo zullen stukken die opgezonden werden voor het uitvoeren van plichten door de betichte niet kunnen opgeëist worden op een ogenblik dat hij wettig gerechtigd is de bundel in te kijken. Het recht van de betichte om inzage te nemen, en eventueel kopij, is beperkt tot de stukken die daadwerkelijk deel uitmaken van de rechtspleging; er werd beslist dat een stuk aangaande het vervoer van een bloedstaal geen deel uitmaakt van de procedure. (55)

Ook moet het recht van de betichte in overeenstemming gebracht worden met dit van de Procureur des Konings om op elk ogenblik mededeling van de stukken te vorderen. (56)

Het Hof van Cassatie kan de termijn voorzien door artikel 6 §1 van de wet van 20 juni 1953 verlengen indien zekere proceduurstukken die aan de feiten echter onderworpen werden, niet bij de bundel gevoegd waren die aan het Hof van Cassatie werd medegedeeld, indien deze malatigheid schade toebrengt aan de rechten der verdediging. Het Hof kan het voortbrengen van deze stukken eisen. (57)

Wanneer een betichte voor de Raadkamer moet verschijnen dan mag zijn raadsman twee dagen ervoor de bundel inzien. Dit recht strekt zich ook uit tot de overtuigingsstukken. Nochtans brengt het niet naleven van deze formaliteit geen nietigheid mee tenzij er een schending van de rechten der verdediging uit voortvloeide. (58)

Er werd ook getwist omtrent het antwoord op de vraag of het Openbaar Ministerie het recht heeft aantekeningen op de stukken aan te brengen. Het komt mij voor dat zo iets ongepast is. De bundel moet neutraal blijven; noch de elementen pro noch deze contra moeten op een bijzondere manier de aandacht van de lezer op zich vestigen.

Er is natuurlijk geen bezwaar tegen dat zekere punten die onafhankelijk zijn van de schuldvraag zouden aangeduid worden op een speciale manier. Bij voorbeeld het onderlijnen van de tekst uit de verklaring van een autobestuurder dat hij voor eigen rekening reed, schaadt geen enkele partij en vergemakkelijkt het werk van de Substituut wanneer hij het proces-verbaal herleest om de qualificatie op te stellen.

De rechtspraak gaat veel verder. Er werd beslist dat het aanbrengen van nota's door het Openbaar Ministerie de rechten van de verdediging niet schendt. Dit procédé zegde men, is nergens verboden en biedt daarenboven nog voordelen. Op deze manier zal immers een complexe tekst aanschouwelijk kunnen voorgesteld worden en de verdediging zal dadelijk en op voorhand kunnen merken aan welke delen van de bundel het Openbaar Ministerie bijzonder belang hecht. (59) Het is niet zeker dat deze redenering iedereen zal overtuigen.

Het voegen van stukken betreffende verjaarde feiten bij de bundel schendt evenmin de rechten van de verdediging, op voorwaarde dat deze stukken tijdig aan de verdediging medegedeeld werden. Dergelijk arrest wekt op het eerste zicht verwondering. Het is duidelijk dat aldus tegen de betichte een onbehaaglijke sfeer kan geschapen worden. De handelwijze heeft haar belang voor het bepalen van de strafmaat. Ons Opperste Gerechtshof heeft zich voor de toelaatbaarheid van het procédé uitgesproken. (60)

Het Openbaar Ministerie heeft ook het recht bij de bundel alle inlichtingen te voegen aangaande de moraliteit van de betichte. Stukken betreffende andere bewezen feiten of waarin slechts vermoedens te vinden zijn, worden als inlichtingen nopens de moraliteit aanzien. (61)

De verslagen waarin de politie vermeldt dat een persoon tot een bepaalde politieke partij behoort mogen ook bij de bundel gevoegd worden. (62)

Het is klaar dat een vonnis waarin de Rechtbank melding maakt van stukken die niet aan de verdediging medegedeeld werden, verbreekbaar is. (63)

Wanneer het zittingsblad niet door de Voorzitter (64) of niet door de griffier (65) getekend is, dan brengt zulks de nietigheid van het vonnis mee. Het is nochtans niet nodig dat het zittingsblad op elke bladzijde zou getekend worden. (67) Wanneer in het zittingsblad boven de originele tekst andere woorden overgeschreven werden, dan worden deze laatste als niet geschreven aanzien indien de aanvulling niet is goedgekeurd door Voorzitter en Griffier. (68)

9. De behandeling ter zitting.

Om een juist beeld te krijgen van de lange afstand die onze huidige praktijk scheidt van de teksten uit 1808 volstaat het de artikelen 153 en 190 W.S.V. te lezen.

Ziehier de tekst van het tweede alinea van artikel 190 betreffende het verloop der zitting van de Correctionele Rechtbank:

« De Procureur des Konings, de burgerlijke partij, of haar verdediger en, ten aanzien van de bosmisdrijven de bewaarder, de opziener of onder opziener van bossen, of bij ontstentenis van dezen, de algemene boswachter, zetten de zaak uiteen; de processen-verbaal of verslagen, indien er opgemaakt zijn, worden door de griffier voorgelezen; de getuigen voor en tegen worden gehoord, zo er aanleiding toe bestaat; en de wrakingen worden voorgedragen en er wordt over beslist; de voorwerpen welke tot overtuiging of tot ontlasting kunnen dienen worden aan de partijen en aan de getuigen voorgelegd; de beklaagde wordt ondervraagd; de beklaagde en de burgerlijk verantwoordelijke personen dragen hun verdediging voor; de Procureur des Konings vat de zaak samen en neemt zijn conclusie; de beklaagde en de voor het misdrijf burgerlijk verantwoordelijke personen kunnen antwoorden. »

Waar zou ons het naleven van deze voorschriften in de huidige tijd heen leiden?

Reeds vroeg besliste het Hof dat deze regels niet op straf van nietigheid zijn voorgeschreven (69).

Niet zo lang geleden moest het Hof van Cassatie nogmaals beslissen dat de lezing door de griffier van de processen-verbaal en van de verslagen geen substantiële vorm is en niet op straf van nietigheid werd voorgeschreven; de betichte kan zich niet beklagen over het nalaten van deze formaliteit indien hij er zelf niet om gevraagd had (70).

Dezelfde wetsartikelen schrijven ook de openbaarheid der debatten voor en voegen er aan toe dat nietigheid het gevolg van de niet naleving is.

In verband met de verplichting van openbaarheid zegt het Hof van Cassatie dat het publiek tot de zaal moet toegelaten worden maar dat uit deze regel niet valt af te leiden dat de rechter gedwongen is de getuigen te horen; hij mag zijn overtuiging uitsluitend steunen op de geschreven stukken (71).

Ook het plaatsbezoek waartoe de rechtbank overgaat moet openbaar zijn en het vonnis zou verbreekbaar wezen moest de openbaarheid niet uitdrukkelijk zijn vastgesteld (72).

De openbaarheid wordt als een waarborg in het voordeel van de betichte beschouwd. Daaruit wordt logisch afgeleid dat het niet uitvoeren van een vonnis dat het sluiten der deuren beveelt, de rechten van de verdediging niet schendt (73). Immers, zegt het Hof van Cassatie, wordt door het sluiten der deuren de waarborg van de betichte verminderd, zodat hij er geen belang bij heeft dit argument in te roepen.

Alvorens het sluiten der deuren te bevelen moet de Rechtbank de betichte aangaande deze aangelegenheid niet horen (74). De eenparigheid der leden van het Hof van Beroep is niet vereist om de sluiting der deuren te bevelen; ook niet indien in Eerste Aanleg de zitting in het openbaar werd gehouden (75).

De reeds onderhoorde getuigen bij de behandeling van een zaak bij verstek moeten ter zitting waar het verzet behandeld wordt niet meer opnieuw ondervraagd worden. Het ontvankelijk verklaren van het verzet vernietigt wel het vonnis bij verstek gevelde, maar laat de instructie, ter zitting gehouden, bestaan. De rechtspraak gaat nog verder. Wanneer bij verstek de verklaringen van een ter zitting onderhoorde getuige niet in het zittingsblad opgenomen werden, dan worden de rechten van de verdediging niet geschonden doordat deze getuige niet opnieuw onderhoord werd, indien de betichte hierom niet uitdrukkelijk had verzocht (76).

De manier waarop de betichte zich verdedigt is vrij: hij mag dit mondeling, schriftelijk of schriftelijk én mondeling doen (77).

Voldoende gekend is artikel 452 S.W.B. dat een penale immuniteit schept voor de beledigende uitlatingen wanneer ze de partijen of de zaak aanbelangen. Er dient opgemerkt dat deze immuniteit alleen maar penaal is en dat tuchtsancties en burgerlijke vorderingen mogelijk blijven.

De betichte heeft recht op het laatste woord. Dat beduidt niet dat hij per se in feite het laatst moet gesproken hebben. De rechten der verdediging worden alleen dan geschonden wanneer betichte of zijn raadsman het laatste woord niet kregen nadat ze er om gevraagd hadden (78 - 79). Dit geldt zowel voor het Hof van Beroep (80) als voor de Correctionele Rechtbank en de Politie rechtbank (81).

Het Hof kreeg ook gelegenheid zich uit te spreken over niet ingewilligde vragen tot uitstel. Een advocaat had aan de Rechtbank schriftelijk om uitstel verzocht. De betichte verscheen nochtans en droeg zonder voorbehoud zijn verdediging voor en zonder voornoemde vraag om uitstel te handhaven. Door de zaak aldus in afwezigheid van de raadsman te behandelen werden de rechten van de verdediging niet geschonden (82).

Hei Hof van Beroep stelde een zaak uit voor neerlegging van bundels. Op de vastgestelde dag zijn de partijen afwezig en het Hof fixeert een nieuwe datum. Indien geen enkele daad van onderzoek gesteld werd en geen debat plaats vond, dan kunnen de partijen niet staande houden dat de rechten van de verdediging geschonden werden door de ontstentenis van betekening van het tweede arrest (83).

Uitstel door de betichte gevraagd moet niet steeds ingewilligd worden. Een betichte tegen wie de internering gevorderd werd vroeg uitstel om zich door een eigen geneesheer te laten onderzoeken ten einde, waarschijnlijk, het deskundig onderzoek te kunnen bekampen. De internering werd dadelijk en zonder uitstel uitgesproken.

In de beslissing werd gezegd dat de betichte geen enkel argument tot staving van zijn vraag inroept en dat hij de tijd waarover hij reeds had beschikt, ongebruikt had laten voorbijgaan. Het Hof van Cassatie besliste harhaardelijk dat in dit geval de rechten van de verdediging niet geschonden worden ⁽⁸⁴⁻⁸⁵⁾.

Schendt daarentegen de rechten van de verdediging wel de Rechtbank die, nadat de debatten heropend werden, over de feiten vonnist voordat de heropende debatten gesloten verklaard werden ⁽⁸⁶⁾.

Een belangwekkend arrest werd gewijd aan de tussenkomst in strafzaken. Behoudens afwijkingen, opgenomen in bijzondere wetten, zijn de principes van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging niet toepasselijk betreffende tussenkomst in strafzaken omdat het Wetboek van Strafvordering zelf aanduidt welke personen voor de strafrechtbanken kunnen gedagvaard worden. Maar wanneer uitzonderlijk een wet aan de Rechter in strafzaken toelaat een veroordeling, sanctie of maatregel uit te spreken tegen een oorspronkelijk niet in het geding betrokken partij, dan moet die partij toegelaten worden te verschijnen ten einde zich te verdedigen ⁽⁸⁷⁾.

De betichte heeft steeds het recht te eisen persoonlijk zijn verdediging voor te dragen, zelfs wanneer hij reeds door een advocaat verdedigd wordt. Dat recht is gesteund op artikel 11 titel II van het Decreet van 16-24 augustus 1790 ⁽⁸⁸⁾.

10. Ogenblik waarop de verdediging haar grieven moet inroepen.

Een groot principe beheerst de stof: de betichte kan niet meer voor het eerst voor het Hof van Cassatie een schending van de rechten der verdediging inroepen indien hij zulks niet deed voor de Rechter die over de feiten vonnist, op voorwaarde dat het middel niet tot de openbare orde behoort. In dit laatste geval mag natuurlijk het middel pas voor het eerst aan het Cassatiehof voorgelegd worden.

Dit principe geldt voor: het niet ontvangen van een kopij van het proces-verbaal daar waar de wet het toezenden voorschrijft, de afwezigheid van getuigen en de onvoldoende omschrijving van de betichting in de dagvaarding ⁽⁸⁹⁾.

Wanneer een betichte voordien zonder voorbehoud verschenen is kan hij niet meer voor het Hof van Cassatie pleiten dat zijn verdediging «gedwarsboomd» werd ⁽⁹⁰⁾.

Hetzelfde werd beslist voor: een beweerd nietig exploot dat de uitoefening van de verdediging zou belemmerd hebben ⁽⁹¹⁾, het niet horen van een getuige ⁽⁹²⁾ en het wijzigen der qualificatie terwijl betichte beweert dat hij van deze wijziging niet op de hoogte gesteld werd ⁽⁹³⁾.

Dat zekere stukken bij de behandeling voor het Hof van Beroep niet meer in de bundel aangetroffen werden die wel in het dossier voorkwamen bij de behandeling voor de Correctionele Rechtbank is een middel dat niet voor het eerst voor het Hof van Cassatie mag gebruikt worden ⁽⁹⁴⁾.

Meer onverwacht klinkt het dat het niet voor het eerst voor het Hof van Cassatie mag ingeroepen

worden dat de bundel stukken bevat die elementen inhouden welke verkregen werden ingevolge onwettige onderzoeksmaatregelen ⁽⁹⁵⁾.

11. Bijkomende informatie of bijkomend onderzoek.

In het stelsel van ons wetboek heeft de verdediging geen recht op initiatief. Herinneren we ons wat De Hoon schreef in 1896 en vergelijken we dit met een arrest van 1956 waarbij het Hof van Cassatie het volgende leert: wanneer een betichte het uitvoeren van een bepaalde onderzoeksmaatregel vraagt dan kan de niet uitvoering ervan schending van de rechten der verdediging meebrengen indien deze uitvoering een belang — weze het een belang van weinig waarde — vertoonde ⁽⁹⁶⁾.

Deze beslissing is van zeer groot belang. Ze kent, weliswaar in beperkte mate en onder bepaalde voorwaarden, aan de verdediging tot op een zekere hoogte een recht van initiatief toe waarover in de doctrine getwist wordt.

Talrijk zijn de arresten die voorhouden dat de Rechtbank er soeverein over oordeelt of ze de gevraagde bijkomende onderzoeksmaatregelen al dan niet beveelt, rekening houdend met de reeds verzamelde inlichtingen ⁽⁹⁷⁾ ⁽⁹⁸⁾. Hetzelfde werd, zoals reeds gezegd, beslist betreffende de vraag om getuigen te laten onderhoren ⁽⁹⁹⁾.

Het Hof van Beroep is niet verplicht rekening te houden met een vraag tot het bekomen van een bijkomend onderzoek die gericht werd tot de Procureur-Generaal terwijl een kopij van de brief aan de Voorzitter van het Hof gezonden werd ⁽¹⁰⁰⁾.

Het Openbaar Ministerie heeft steeds het recht in elke stand van het geding op eigen initiatief nieuwe informatie in te winnen. De rechten van de verdediging worden niet geschonden indien de stukken des-aangaande bij de bundel gevoegd worden vóór het sluiten der debatten ⁽¹⁰¹⁾.

De betichte in wiens voordeel de Raadkamer een beschikking tot niet vervolging verleende moet beschermd worden tegen het onverantwoord heropenen van het onderzoek. Het heropenen van het onderzoek is niet geoorloofd op grond van zogenaamde nieuwe bezwaren die alleen voortspruiten uit een beslissing van een burgerrechtelijk rechtscollege terwijl deze beslissing op geen andere feiten berust dan deze die in de strafbundel besproken werden ⁽¹⁰²⁾.

12. Nieuwe stukken.

Binnen het kader van het onderhavige onderwerp is er geen enkel probleem dat zoveel rechtspraak opleverde als de vraag omtrent de toelaatbaarheid van het neerleggen van stukken die in de oorspronkelijke bundel niet te vinden waren.

Drie gevallen moeten onderscheiden worden:

- a) Stukken waarvan vaststaat dat ze vóór het sluiten der debatten neergelegd werden.

In dit geval meent het Hof van Cassatie steeds dat de rechten van de verdediging niet geschonden werden ⁽¹⁰³⁾.

Dit geldt zowel voor nota's der partijen als voor nota's, besluiten of bijkomende informatie neergelegd door het Openbaar Ministerie ^(104 tot 108), en ook in tweede aanleg ^(109 tot 113).

De controlemiddelen door het Hof van Cassatie aangewend zijn: de inhoud van het bestreden vonnis zelf, het zittingsblad, en meestal de vermelding van de stukken op de inventaris ⁽¹¹⁴⁾.

Wanneer deze uitwijst dat het resultaat van een bijkomende informatie gehouden door het Openbaar Ministerie in de bundel kwam vóór het sluiten der debatten dan is een speciale verwittiging van de betichte niet nodig (107).

Uitstel gevraagd na toevoeging van nieuwe stukken ten einde het verweer er aan aan te passen zal natuurlijk ingewilligd worden (115).

De besproken principes zijn ook toepasselijk op de behandeling in hoger beroep (116 - 117).

- b) Het is niet uit te maken wanneer het nieuwe stuk werd neergelegd.

In dit geval verbreekt het Hof van Cassatie het bestreden vonnis omdat het Hof zich in de onmogelijkheid geplaatst acht de regelmatigheid der neerlegging na te gaan (87 - 118 tot 120).

Hetzelfde geldt wanneer de inventaris wel de neerlegging vermeldt van 9 stukken terwijl er onder bedoeld nummer 10 stukken aangetroffen worden (121). Dit is slechts een toepassing van het principe dat het bewijs eist van de mededeling van de stukken aan de betichte; bij gebreke hieraan worden de rechten van de verdediging geschonden (122).

Er bestaat nochtans een arrest waarin de twijfel in de andere richting gebruikt wordt. De burgerlijke partij had de dag der debatten aan de Voorzitter der Raadkamer per post een nota gezonden. Het bevel werd twee dagen later verleend. Het Hof van Cassatie besliste dat de rechten van de verdediging niet geschonden werden omdat betreffende deze nota niets in het bevel gezegd werd en het dus niet bewezen was dat de Raadkamer van deze nota had kennis genomen (123).

- c) De stukken werden neergelegd na het afsluiten der debatten.

Hier kan de evolutie der rechtspraak duidelijk gevolgd worden.

Luidens een arrest van 1936 bracht het neerleggen door de Procureur des Konings van besluiten, na het sluiten der debatten, geen schending van de rechten der verdediging mede indien de verdediging van dit stuk naderhand toch kennis kreeg in hoger beroep (124). In hetzelfde jaar werd zelfs beslist dat het bij de bundel voegen van een proces-verbaal van onderhoor van een nieuwe getuige door de Procureur des Konings, na het sluiten der debatten geen schending van de rechten der verdediging meebracht omdat het bewijs van het gebruik van dit stuk in hoger beroep niet geleverd was (125).

Geruime tijd werd er aanvaard dat het neerleggen van nota's na het sluiten der debatten geen schending der rechten van de verdediging meebracht op voorwaarde dat deze nota aan de raadsman van de betichte medegedeeld was en noch betichte noch zijn raadsman de heropening der debatten vroegen noch een antwoord of protest lieten geworden (126 tot 128).

Het is merkwaardig dat de rechtspraak hier aan de balie een rol toekent die de wet haar niet gunde. De advocaat staat immers de client bij maar vertegenwoordigt hem niet. Laatstgenoemde rechtspraak schijnt het tegendeel aanvaard te hebben.

Niet medegedeelde stukken na het sluiten der debatten bij de bundel voegen schijnt steeds de rechten van de verdediging geschonden te hebben. Het is voldoende zegt het Hof in 1936 dat de Rechter bedoelde stukken onder ogen kon nemen (125).

In twee gevallen verbreekt het Cassatiehof de bestreden beslissing niet:

- 1) indien de Rechtbank de debatten heropende,

2) indien de Rechtbank uitdrukkelijk in haar vonnis bepaalde dat ze bedoelde stukken uit het debat weerde. Er bestaan talrijke arresten in die zin (129 tot 132 - 112 - 178 tot 180).

Het Hof nam eenzelfde houding aan tegenover een tijdens het beraad ingediende nota die alleen maar een antwoord was op een nota van de tegenpartij (131 tot 134).

Het komt mij voor dat sedert 1956 de rechtspraak gevestigd is in de zin dat ook medegedeelde maar tijdens het beraad neergelegde stukken de rechten van de verdediging schenden indien het stuk niet door de Rechtbank wordt geweerd of indien deze het debat niet heropent (135). De rechter oordeelt souverain of hij de ene of de andere oplossing kiest (136).

Het is ook in het jaar 1956 dat de heer Procureur-Generaal Hayot de Termicourt zijn mercuriale wijdde aan dit onderwerp. Het is wellicht onder zijn impuls dat de stabiliteit in de rechtspraak intrad. Hij had zijn opzoekingen op dit stuk zo ver mogelijk doorgevoerd en vond het oudste arrest in 1886: de inhoud ervan was conform aan de theorie tot dewelke men tegenwoordig is teruggekeerd. De jurisprudentie bleef constant tot in 1929. Het is pas in dat jaar dat ze onzeker werd. De heer Procureur-Generaal is een vinnig voorstander van de traditionele theorie. Hij meent dat de andersluidende rechtspraak moet geweerd worden om verschillende redenen waarvan blijkbaar de voornaamste zijn:

a) de betichte moet in staat zijn voor de rechter en mondeling al de voorgebrachte elementen te bespreken;

b) de mededeling na het sluiten der debatten is niet wettelijk georganiseerd; men zal niet steeds met zekerheid weten of de mededeling plaats greep; ook het probleem van de vertegenwoordiging door de advocaat wordt aangeraakt;

c) de betichte wordt van zijn recht op het laatste woord beroofd.

13. De wijziging der qualificatie.

Talrijk zijn de arresten die problemen in verband met het wijzigen van de qualificatie tot voorwerp hebben.

Het hoeft hier niet herhaald dat de Rechtbank gevat is door het feit en niet door de qualificatie. De rechtbank bekijkt de haar onderworpen menselijke gedraging onder al haar facetten en geeft aan dat feit zijn definitieve juridische benaming. Zulks is voor de Rechtbank niet alleen een mogelijkheid maar een verplichting.

De qualificatie wordt geldig gewijzigd indien de nieuwe qualificatie hetzelfde feit bedoelt en indien de betichte in de gelegenheid werd gesteld zich te verdedigen (137).

Dat het feit hetzelfde is gebleven moet vastgesteld worden (138).

Het is niet nodig dat het Hof de betichte op voorhand verwittigt wanneer het als element van het wanbedrijf voorzien door de artikelen 418-420 van het S.W.B., een overtreding van het verkeersreglement aanhaalt, zonder dat voor deze overtreding een afzonderlijke straf uitgesproken wordt (139).

Ook indien de betichte, die van de voorgenomen wijziging van qualificatie op de hoogte werd gesteld, moest weigeren zich op grond van de nieuwe qualificatie te verdedigen, dan blijven de rechten van de verdediging gaaf wanneer de Rechtbank toch veroordeelt op basis van de gewijzigde juridische benaming (140 tot 142).

Het hoeft geen betoog dat de verwittiging moet blijken uit het vonnis of de proceduurstukken (143).

De rechtspraak is zeer ruim bij het aanvaarden van de manieren waarop deze verwittiging kan geschieden. De verdediging werd voldoende gewaarschuwd door: een uitnodiging vanwege de Rechtbank (144), het requisitorium van het Openbaar Ministerie (145 tot 147) en zelfs door de besluiten van de burgerlijke partij (146 - 141).

Wijziging van qualificatie is ook toegelaten bij verstek (148) en in hoger beroep (149) en in hoger beroep op besluiten der burgerlijke partij (150).

Bij behandeling der zaak op verzet wordt het geval kieser. Het Hof van Cassatie laat wat het noemt « een precisering » toe indien de toestand van de betichte er niet door verzwaaard wordt (151).

De Rechter in hoger beroep geniet tamelijk veel vrijheid.

Zonder nieuwe verwittiging van de betichte kan hij de door de eerste Rechter gewijzigde qualificatie behouden (152 - 153) of teruggrijpen naar de oorspronkelijke (154 - 155).

Zekere veranderingen worden niet aangezien als wijzigingen van de qualificatie en ontsnappen dan ook aan de regelen desbetreffend.

De Rechtbank zal een betichte rechtsgeldig veroordelen wegens mededaderschap zonder hem er van op de hoogte te stellen dat de daderschap uit de dagvaarding gewijzigd wordt in mededaderschap (156). Dit is zo omdat het hier in feite gaat om een verlichting van betichte's toestand. In het tegengestelde geval worden bij ontstentenis van verwittiging de rechten van de verdediging geschonden (157).

Het is duidelijk dat de Rechtbank, mits voorafgaande verwittiging, in plaats van de oorspronkelijke qualificatie volkomen uit te schakelen, deze mag behouden en een subsidiaire qualificatie aan de betichting toevoegen (158).

Bij ontstentenis van besluiten is de Rechtbank, wanneer ze vrijspreekt, niet verplicht andere dan de oorspronkelijke qualificaties in overweging te nemen. De vrijpraak dekt immers al de mogelijks qualificaties van het feit (159).

In principe is de wijziging der qualificatie zonder verwittiging van de betichte niet geoorloofd. De verdediging moet niet alleen het ten laste gelegde feit volkomen kennen maar ook de benaming die de Rechtbank uiteindelijk in het vonnis aan dat feit zal geven. De betichte moet ook in de mogelijkheid geplaatst zijn alle verdedigingsmiddelen uit te putten. Daarom zal hij niet vruchteloos om uitstel verzoeken wanneer de wijziging der qualificatie voor gevolg zou hebben dat een nieuwe studie, in feite of in rechte, voor hem nut kan opleveren (160).

14. Het vonnis.

Het bespreken van de uiterst uitgebreide rechtspraak in verband met het motiveren der vonnissen valt buiten het kader van dit betoog. Er weze nochtans aangestipt dat de rechten van de verdediging niet geschonden worden wanneer in een vonnis van vrijpraak de argumenten van de besluiten van betichte, waarin deze alle schuld betwist, onbeantwoord worden gelaten (161). Ook moet de Rechter in hoger beroep de besluiten, genomen voor de eerste Rechter, niet beantwoorden (162). De Rechter kan zonder motivering de besluiten verwerpen waarin de besluiteer vroeg hem akte te verlenen van een feit zonder dat de gevolgen van dit feit aangeduid werden (163).

Het gebeurt dat de Rechtbank in haar vonnis verwijst naar een wetenschappelijk werk dat door haar

geraadpleegd werd ten einde zekere beweringen van partijen te controleren. Ook indien tijdens de debatten over dit werk niet werd gesproken, worden de rechten van de verdediging niet geschonden. Bedoeld werk wordt dus niet als een nieuw stuk aangezien (164).

De verdediging zal er zich evenmin kunnen over beklagen dat de Rechtbank in haar vonnis voor het eerst feitelijke gegevens die aan tegenspraak zijn onderworpen geweest, op een andere manier als deze door de partijen voorgelaten, interpreteert (165).

Het kan gebeuren dat de staat van herhaling blijkt uit de stukken maar dat het Parket haar niet heeft voorzien in de qualificatie. In dit geval mag de Rechtbank de herhaling in het vonnis weerhouden, met al de belangrijke daaraan verbonden gevolgen zoals verhoging der straf, verlengde proeftermijn bij latere vraag om eerherstel enz. De betichte moet niet uitgenodigd worden zich te verdedigen tegen de met de formule der herhaling aangevulde betichting. Zelfs het Hof van Beroep mag voor het eerst de herhaling weerhouden (166).

Tenslotte weze opgemerkt dat de Rechtbank niet verplicht is een gunstig gevolg te verlenen aan een vraag tot het openen der debatten. De Rechtbank oordeelt souverain en is daarenboven niet verplicht des-aangaande op uitdrukkelijke wijze uitspraak te doen (110).

15. Hoger beroep.

Men neemt aan dat het Hof van Beroep een zaak mag evoceren en ze in haar geheel beslechten op de stukken zonder dat de betichte hiervan voorafgaandelijk moet verwittigd worden (167).

Het Hof moet de debatten niet heropenen om aan partijen toe te laten te besluiten en het onderhoor van nieuwe getuigen te vorderen (168).

Het Hof van Beroep is evenmin verplicht de betichte te verwittigen wanneer het een voor de eerste Rechter afgelegde verklaring uit het debat verwijdt (169).

Wanneer de wet gewijzigd wordt terwijl de zaak nog behandeld wordt door het Hof en de nieuwe wet moet op de zaak toegepast worden, dan doet het Hof dit nogmaals zonder voorafgaande verwittiging van de partijen (170).

Wanneer het Openbaar Ministerie hoger beroep heeft aangetekend tegen een vonnis van de Politie-rechtbank en de Procureur des Konings vordert ter zitting de bevestiging van het eerste vonnis, dan worden de rechten van de verdediging niet geschonden doordat de Correctionele Rechtbank de straf toch verhoogt. Betichte werd van deze mogelijkheid immers op de hoogte gesteld door de beroepsakte (171).

Het horen van het Openbaar Ministerie is een substantiële formaliteit die in het arrest of in het zittingsblad moet worden aangehaald. Nochtans zegt het Hof van Cassatie, schrijft de wet niet voor dat het Openbaar Ministerie voor de beroepsinstantie de zaak zou samenvatten, noch dat de grieven die het Openbaar Ministerie tegen het eerste vonnis aanvoert in enig proceduurstuk zouden geacteerd worden noch zijn argumenten tegen de opwerpingen van de betichte (172).

Er werd beslist dat de Rechter in Hoger Beroep rekening moet houden met de voor hem regelmatig afgelegde verklaringen van betichte, ook al werden ze niet geacteerd (173). Dat is op zichzelf niet merkwaardig maar in dit arrest ligt impliciet de bevestiging van de vaak bestreden stelling volgens dewelke er geen bezwaar tegen bestaat dat de verklaringen van de betichte zouden opgenomen worden in het zittingsblad.

Men werpt soms op dat het in strijd is met de rechten van de verdediging de verklaringen van betichte op te nemen in het zittingsblad omdat daaruit eventueel argumenten tegen de verdachte kunnen geput worden. Het komt mij voor dat het acteren van bedoelde verklaringen juist in het voordeel van betichte is. Het sluit alle mogelijke vergissingen uit doordat voor het sluiten van het debat kan nagegaan worden of de Rechtbank de verklaring wel goed begrepen heeft.

C. Algemene beschouwingen.

1. Het begrip «rechten van de verdediging».

Een omsehrijving ervan opstellen is moeilijk. Het is zeker dat met de tijd het begrip aan omvang wint. Het is ook niet mogelijk een blijvend geldige bepaling te vinden die concreet zou zijn.

Het komt mij voor dat in de huidige stand van zaken minstens de volgende elementen moeten opgenomen worden zodat bij wijze van proef deze bepaling kan voorgesteld worden: «De rechten van de verdediging zijn het voorwerp van een geheel van wettelijke en jurisprudentieel gevormde regels die voor doel hebben de in strafzaken vervolgte persoon in de mogelijkheid te stellen de volledige tegen hem gerichte betichting te kennen, zijn middelen daartegen op adequate manier naar voor te brengen en de Rechter te dwingen met deze verdedigingsmiddelen rekening te houden.»

Wat vandaag tot de rechten van de verdediging behoort is het morgen niet meer en omgekeerd.

Eén voorbeeld zal ons aantonen hoe de gedachten op een eeuw tijds evolueerden. Het is ontleend aan een studie van Sassetarth (174): in 1856 werd een Vlaamse vrouw die geen Frans verstonde vervolgd wegens moord. Om ongekende redenen verdween de van ambtswege aangestelde advocaat uit de zittingzaal. Vergeefs werd hij opgezocht. Intussen kende de behandeling der zaak haar gewoon verloop. De advocaat liep een tuchtsanctie op maar de veroordeelde beschuldigde bleef veroordeeld. Haar voorziening in verbreking werd verworpen omdat volgens het Hof geen enkele wettekst geschonden werd.

2. Eigenschappen van de Belgische Rechten der Verdediging.

Jurisprudentieel gevormd als ze zijn, genieten ze van de voordelen en ondergaan ze de nadelen van de rechtspraak.

Hun groot voordeel is ongetwijfeld de soepelheid. Ze kunnen worden aangepast zonder moeilijkheden aan elke nieuwe toestand, aan elke veranderde gedachtenstroming.

Het corrolarium daarvan is in zekere mate de onstandvastigheid met als gevolg mogelijkheid van rechts-onzekerheid. Bij het bespreken van de gevolgen verbonden aan het neerleggen van nieuwe stukken hadden we de gelegenheid dit duidelijk aan te tonen. Standvastige rechtspraak in een bepaalde richting van 1886 tot 1929. Tegengestelde rechtspraak gedurende een paar decennia. Onduidelijke toestand rond de 50-er jaren. Terugkeer tot de vroegere rechtspraak vanaf 1956. Wie geeft ons de zekerheid dat het zo zal blijven?

Een laatste eigenschap waar tot nog toe de aandacht niet kon op getrokken worden is de ongelijkmatigheid in de evolutie. Bij het bespreken van de rechtspraak werd er op gewezen dat op velerlei gebied de bescherming van het individu thans soms tot de meest ver-

gaande details toe, geregeld is. Hieronder willen we enkele voorbeelden aantonen van het tegengestelde: toestanden die we haast schendingen van de rechten der verdediging kunnen noemen en die zo ingeburgerd zijn dat we ze niet eens meer opmerken.

Een eerste voorbeeld is geput uit de mercuriale van het jaar 1931 uitgesproken door de heer Procureur-Generaal Cornil (175). De rechtspraak neemt aan dat de Raadkamer niet bevoegd is om over de ontvanke-lijkheid van een aanstelling als burgerlijke partij te oordelen. Dit maakt het aan eenieder mogelijk in om het even welke zaak, en zonder dat men de minste schade leed, zich aan te stellen als burgerlijke partij ook indien gehandeld wordt uit ongezone nieuwsgierigheid of, erger nog, met het inzicht de betichte schade te berokkenen. De betichte staat weerloos.

Een tweede voorbeeld betreft het wraken van getuigen.

Volgens het Wetboek van Strafvordering mogen in strafzaken gewraakt worden: de bloedverwanten van de beklaagde en nederdalende linie, zijn broers en zusters of aanverwanten in dezelfde graad, de vrouw of haar man, zelfs na uitgesproken echtscheiding. Dit alles betreft dus de familieleden van de betichte die door het Openbaar Ministerie en de burgerlijke partij kunnen geweerd worden. Het Wetboek gewaagt niet van de bloed- of aanverwanten van de burgerlijke partij. Het is geen geheim dat de grootste tegenstander van de betichte niet het Openbaar Ministerie maar wel de burgerlijke partij is. Deze laatste nu kan haar dichtste ascendenten en afstammelingen, ook na de aanstelling, laten horen als getuige. De betichte daarentegen zal een schoonbroer met wie hij misschien nooit betrekkingen onderhield, of zijn uit de echt gescheiden vrouw, die bezwaarlijk van partijdigheid in zijn voordeel kan verdacht worden, zien elimineren. Nooit werd hieraan door een wetsartikel verholpen en ook het Hof van Cassatie stak de helpende hand niet uit. Wel integendeel: talrijk is de rechtspraak — reeds van 1856 dateert het oudste mij bekende arrest — die deze ongelijkheid in rechten tussen betichte en burgerlijke partij consacreert (176).

Een derde, minder opvallend voorbeeld. Ingevolge de wet van 15-4-1958 mag het nemen van een bloedstaal van personen die verdacht worden in toestand van dronkenschap een voertuig bestuurd te hebben, gevorderd worden. Het staal mag nochtans tegen de wil in van de verdachte niet genomen worden, blijkbaar omdat zulks een aanslag tegen de menselijke persoonlijkheid zou zijn. Maar anderzijds voorziet de wet strenge straffen tegen de bestuurders die weigeren de bloedproef te ondergaan. Terwijl de fysieke dwang verworpen wordt, aarzelt men niet te trachten hetzelfde doel te bereiken door zedelijke dwang. Men ziet niet goed in waarom dit verschil aanvaard werd.

3. De voorstellen de lege ferenda van de rechtsleer.

De rechtspraak leverde zeer veel werk. Het is nochtans duidelijk dat uit de aard van haar instelling de rechtspraak alleen maar «per geval» kan tewerk gaan en dat van die kant uit niet op grote structuurhervormingen kan gerekend worden.

Wat er de lege ferenda in de doctrine voorgesteld werd zou het voorwerp van een afzonderlijke studie moeten uitmaken. We zullen hier slechts enkele suggesties bespreken.

In 1939 stelde het Centre d'Etude pour la Réforme de l'Etat voor aan de verdediging een recht

tot vorderen te verlenen analoog aan dat van het Openbaar Ministerie.

In zijn onlangs in de *Revue de Droit Pénal* verschenen studie (36) legt Vanwelkenhuyzen de nadruk op het nut van het personaliteitsdossier. Het zou een psychiatrisch, anthropologisch en medico-psychologisch onderzoek van de verdachte en tevens een sociaal enkwest omtrent zijn milieu bevatten. Het opstellen van dit dossier is nergens verboden. Rechter, Parket of Onderzoeksrechter kunnen het bevelen. Nochtans meent de auteur, en terecht, liggen er gevaren verscholen in dit voorstel: 1) een ontijdig ingrijpen in het milieu kan aan de betichte zelf schade berokkenen; 2) de mededeling van het personaliteitsdossier aan de Rechter kan van aard zijn om zijn oordeel omtrent de schuldvraag te beïnvloeden; 3) de mededeling van het dossier aan de verdachte kan hem ook schade toebrengen; hij kan er allerhande in vernemen waar hij niet eens van op de hoogte was, o.m. ziekten, familieschandalen en dergelijke. Allerlei voorstellen die ertoe strekken dit dossier in zekere gevallen voor de betichte geheim te houden leverden geen bevrediging op en kwamen er alle min of meer op neer de rechten van de verdediging te schenden. De oplossing is nog niet gevonden.

De Conseil de Législation stelde in 1914 voor het onderzoek over te dragen aan een Substituut; alleen de Onderzoeksrechter zou bevoegd blijven voor de jurisdictionele onderzoeksdaaden als huiszoekingen, aanhoudingsmandaten enz. De Onderzoeksrechter en niet de Raadkamer zou achteraf de procedure regelen. Bij weigering van de Substituut een getuige te onderwerpen zou de verdediging het conflict aan de Onderzoeksrechter ter beslechting overleggen. Zekere getuigen zouden tegensprekelijk ondervraagd worden. Ook de expertises zouden een contradictoir karakter krijgen.

In 1956 deed de Substituut-Auditeur Generaal bij de Raad van State J. Hoeffler een gans ander voorstel (477).

Vooreerst dient gewezen op het onderscheid tussen daden van informatie en daden van onderzoek.

De informatie omvat het inwinnen van alle inlichtingen zonder dat er dwang of beperking van rechten mee gemoeid is, bij voorbeeld ondervraging van een getuige die zich hiertoe vrijwillig leent, beslag op overtuigingsstukken, processen verbaal van de politie waarin inlichtingen verstrekt worden.

Onderzoeksdaaden betreffen het ingrijpen in rechten, bij voorbeeld huiszoekingen tegen de wil van de bewoner, het uitvaardigen van een aanhoudingsmandaat waarbij de individuele vrijheid beperkt wordt.

Hoeffler ziet alle bron van onheil in België in het gebrek aan scheiding tussen de twee functies: de Onderzoeksrechter stelt zowel daden van informatie — hij is immers officier van gerechtelijke politie — als van onderzoek. De informatie zou strict moeten voorbehouden blijven aan het Parket. De eenzijdig door het Parket ingewonnen inlichtingen zouden aan de Onderzoeksrechter moeten onderworpen worden voor wie de getuigen gedagvaard worden zo door de vervolgende partij als door de verdediging. Alleen uit dit tegensprekelijk debat en onderhoor van getuigen voor de Onderzoeksrechter mag deze laatste de bezwaren afleiden waarop zijn daden gesteund zijn: aanhoudingsmandaat en verzending naar de Rechtbank.

Dit tegensprekelijk onderhoor van getuigen noemt Hoeffler « le plus fondamental des droits de la défense ».

De Rechtbank gaat enkel voort op de tegensprekelijk ingewonnen inlichtingen en getuigenissen en krijgt zelfs geen kennis van de eenzijdig opgestelde parketbundel.

Het voorstel komt neer op een aanvaarden van het accusatorisch stelsel.

Zonder ons in de doctrinale strijd te mengen menen wij toch dat de ware bescherming van het individu niet zozeer in het toegepaste stelsel is gelegen maar veeleer in de geest van hen die het strafrecht beoefenen. Indien het waar is dat in zekere Amerikaanse milieus de cross-examination duchtig door de vervolgende partij en door de betichte wordt voorbereid, door voorafgaandelijk bezoek aan de getuigen, overleg met dezen ten einde na te gaan hoe de eigen stelling best de zege zal wegdragen, en dat hij zegeviert die bij het tegensprekelijk onderhoor het best weet te schipperen of de getuigen kan intimideren, dan meen ik dat wij de Angelsaxers dit stelsel niet moeten benijden.

De algemene strekking gaat zeker in de richting van een meer tegensprekelijk onderzoek. Men wachte zich nochtans van overijde hervormingen.

Als voorbeeld kunnen we de Franse wet van 8-12-1897 aanhalen. Ze verleende aan de betichte het recht te eisen dat zijn advocaat bij het onderhoor zou tegenwoordig zijn en dat hij er vragen kon stellen. In de praktijk bood zulks de volgende nadelen: de bundel moest te vroeg medegedeeld worden; aan het onderhoor kon een advocaat met drukke praktijk niet deelnemen; hij zond zijn stagist. En wat deed de Onderzoeksrechter om van die voor hem lastige aanwezigheid af te geraken? Hij stelde het onderhoor van de betichte zo lang mogelijk uit of ging* over tot een minieme ondervraging en liet het grootste deel van het werk aan de gerechtelijke politie over. Daar had de advocaat niet het recht tegenwoordig te zijn. De gevolgen bleven niet uit. Eenieder weet dat er in Frankrijk regelmatig bittere klachten geuit worden tegen de methodes bij dergelijke ondervragingen door de gerechtelijke politie aangewend. Zo leidde de Franse wet van 1897 tot het tegendeel van wat haar opzet was.

D. Besluit.

De ideeën die aan de basis lagen van het inquisitoriale onderzoek van 1808 verliezen meer en meer veld. De tussenkomst van de betichte in het strafproces wordt steeds groter.

Een zo groot mogelijke tussenkomst van de betichte is nuttig en zelfs noodzakelijk niet alleen omdat door zijn controle de mogelijkheid tot het ontstaan van misbruiken zal verdwijnen, maar ook omdat de betichte het zijne kan bijdragen tot het ontdekken van de waarheid.

Deze tussenkomst mag hem nochtans niet in staat stellen de goede gang van het geding te belemmeren.

De rechten van de verdediging zijn niets anders dan de regelen die de bescherming van de menselijke persoonlijkheid voor doel hebben. Hun omvang en belang houden eng verband met de opvatting die de maatschappij er op na houdt omtrent de verhouding individu-gemeenschap. Naar gelang de klemtoon op de enkeling of op de gemeenschap gelegd wordt zal hun inhoud wisselen.

De fatale botsing tussen de wil tot bestraffing van de misdrijven ten einde de maatschappij in stand te houden en het inzicht om het individu tegen elke vorm van willekeur te beschermen is van alle tijden.

Tussen de extremen ligt een oneindig groot aantal tussenschakelingen.

Omdat de gangbare opvattingen voortdurend wijzigingen ondergaan, al is het maar voor detailpunten, is het belang van de rechtspraak bij het bepalen van de rechten van de verdediging zo overwegend groot.

JOSE DE PEUTER,
Substituut-Procureur des Konings,
Turnhout.

- (1) R.D.P. 1936 p. 305.
- (2) Grondbeginselen van de Belgische Strafvordering nr. 137 blz. 134.
- (3) R.D.P. 1956-57 p. 243.
- (4) Cass. 21-8-1958 Pas. 1958-I-1243.
- (5) Cass. 3-8-1917 Pas. 1917-I-335.
- (6) Cass. 8-4-1957 Pas. 1957-I-966.
- (7) Cass. 23-4-1956 Pas. 1956-I-887.
- (8) R.D.P. 1948-49 p. 114 en vooral 126.
- (9) Cass. 22-3-1926 Pas. 1926-I-310.
- (10) Gent 14-7-1954 R.W. 1954-55 k. 1260.
- (11) Cass. 23-11-1959 Pas. 1960-I-349.
- (12) Cass. 21-4-1958 Pas. 1958-I-913.
- (13) J. Hoeffler « Traité de l'Instruction Préparatoire en Matière Pénale » nr. 181 voetnota.
- (14) Cass. 26-9-1955 Pas. 1956-I-36.
- (15) Verbr. 15-9-1958 Pas. 1958-I-52.
- (16) K.I. Luik 3-12-1959 Jur. Cour App. Liège 1959-60 p. 113.
- (17) Cor. Luik 9-5-1959 R.D.P. 1959-60 p. 414.
- (18) Cass. 6-2-1956 Pas. 1956-I-589.
- (19) Cass. 30-6-1958 Pas. 1958-I-1219.
- (20) Cass. 17-3-1958 Pas. 1958-I-778.
- (21) Cass. 20-2-1956 Pas. 1956-I-635.
- (22) Cass. 13-2-1956 Pas. 1956-I-613.
- (23) Rigaux et Trousse « Les problèmes de la qualification » in R.D.P. 1948-49 p. 729.
- (24) Cass. 20-11-1933 R.D.P. 1933 p. 1078.
- (25) Cass. 8-3-1948 R.D.P. 1947-48 p. 685.
- (26) Cass. 4-9-1956 R.W. 1956-57 k. 673.
- (27) Cor. Dendermonde 3-12-1956 R.W. 1956-57 k. 734.
- (28) Cass. 22-6-1959 Pas. 1959-I-1093.
- (29) Cass. 27-4-1950 Pas. 1950-I-597.
- (30) Cass. 13-12-1948 Pas. 1948-I-714.
- (31) Cass. 7-11-1927 Pas. 1927-I-322.
- (32) Cass. 9-2-1948 Pas. 1948-I-83.
- (33) Cass. 9-11-1958 Pas. 1960-I-295.
- (34) Cass. 4-11-1959 Pas. 1960-I-263.
- (35) Ber. Luik 17-3-1938 Pas. 1938-II-151.
- (36) A. Vanwelkenhuyzen « Les droits de la défense et l'évolution du procès pénal » in R.D.P. 1959-60 p. 834 en volg.
- (37) Cass. 15-5-1916 Pas. 1917-I-97.
- (38) Ber. Luik 2-6-1959 R.W. 1959-60 k. 743.
- (39) Cass. 21-9-1959 Pas. 1960-I-82.
- (40) Cass. 18-2-1957 Pas. 1957-I-736.
- (41) Cass. 9-5-1957 Pas. 1957-I-1379.
- (42) Cass. 24-6-1957 Pas. 1957-I-1274.
- (43) Cass. 23-11-1959 Pas. 1960-I-356.
- (44) Cor. Bergen 13-6-1958 Pas. 1959-III-59.
- (45) Cass. 14-10-1949 Pas. 1950-I-105.
- (46) Cass. 26-10-1959 Pas. 1960-I-239.
- (47) Assisenhof Limburg 22-5-1955, R.D.P. 1955-56 p. 435.
- (48) Cass. 2-2-1959 Pas. 1959-I-564.
- (49) Cass. 21-3-1949 Pas. 1949-I-213.
- (50) Cass. 25-3-1929 Pas. 1929-I-142.
- (51) Cass. 6-2-1956 Pas. 1956-I-588.
- (52) Cass. 3-10-1955 Pas. 1956-I-76.
- (53) Cass. 4-1-1960 Pas. 1960-I-495.
- (54) Cass. 1-10-1956 R.W. 1956-59 k. 1747.
- (55) Cass. 19-1-1953 Pas. 1953-I-349.
- (56) Cass. 11-1-1909 Pas. 1909-I-87.
- (57) Cass. 30-11-1959 Pas. 1960-I-389.
- (58) Cass. 15-2-1960 R.D.P. 1959-60 p. 981.
- (59) Krijgsr. Luik 24-3-1949 Pas. 1949-III-137.
- (60) Cass. 28-9-1953 Pas. 1954-I-52.
- (61) Luik 15-6-1955 J.T. 1955, 698.
- (62) Gent 14-7-1954 R.W. 1954-55 k. 1230.
- (63) Cass. 29-11-1954 Pas. 1955-I-280.
- (64) Cass. 14-9-1959 R.D.P. 1959-60 p. 411.
- (65) Cass. 27-1-1958 Pas. 1958-I-560.
- (66) Cass. 6-10-1958 Pas. 1959-I-125.
- (67) Cass. 18-1-1960 Pas. 1960-I-566.
- (68) Cass. 10-7-1958 Pas. 1958-I-1231.
- (69) Cass. 6-19-1902 Pas. 1902-I-342.
- (70) Cass. 7-9-1959 Pas. 1960-I-19.
- (71) Cass. 18-2-1957 Pas. 1957-I-736.
- (72) Cass. 15-12-1958 Pas. 1959-I-392.
- (73) Cass. 17-2-1913 Pas. 1913-I-111.
- (74) Cass. 7-9-1959 Pas. 1960-I-19.
- (75) Cass. 7-9-1959 Pas. 1960-I-19.
- (76) Cass. 22-7-1955 Pas. 1955-I-1203.
- (77) Cass. 25-6-1956 Pas. 1956-I-1180.
- (78) Cass. 19-3-1956 Pas. 1956-I-765.
- (79) Cass. 27-1-1958 Pas. 1958-I-557.
- (80) Cass. 26-10-1959 Pas. 1960-I-239.
- (81) Cass. 19-3-1956 Pas. 1956-I-765.
- (82) Cass. 20-2-1956 Pas. 1956-I-642.
- (83) Cass. 22-11-1948 Pas. 1948-I-652.
- (84) Cass. 19-3-1951 Pas. 1951-I-499.
- (85) Cass. 5-5-1958 Pas. 1958-I-985.
- (86) Cass. 11-2-1954 Pas. 1954-I-517.
- (87) Cass. 28-1-1957 Pas. 1957-I-115.
- (88) Cass. 8-6-1959 R.D.P. 1959-60 p. 411.
- (89) Cass. 5-12-1955 Pas. 1955-I-323.
- (90) Cass. 1-4-1957 Pas. 1957-I-933.
- (91) Cass. 29-10-1951 Pas. 1952-I-103.
- (92) Cass. 24-6-1957 Pas. 1957-I-1274.
- (93) Cass. 16-10-1944 Pas. 1945-I-11.
- (94) Cass. 29-9-1958 Pas. 1959-I-104.
- (95) Cass. 11-3-1957 Pas. 1957-I-826.
- (96) Cass. 29-10-1956 Pas. 1957-I-204.
- (97) Cass. 25-2-1957 Pas. 1957-I-753.
- (98) Cass. 30-11-1959 Pas. 1960-I-381.
- (99) Cass. 18-2-1957 Pas. 1957-I-736.
- (100) Cass. 14-9-1959 Pas. 1960-I-38.
- (101) Cass. 12-12-1955 Pas. 1956-I-359.
- (102) Cass. 11-6-1956 Pas. 1956-I-1092.
- (103) Cass. 12-1-1959 Pas. 1959-I-470.
- (104) Cass. 23-1-1957 Pas. 1957-I-593.
- (105) Cass. 30-1-1956 Pas. 1956-I-555.
- (106) Cass. 12-12-1955 Pas. 1956-I-359.
- (107) Cass. 7-7-1952 Pas. 1952-I-714.
- (108) Cass. 12-1-1959 Pas. 1959-I-470.
- (109) Cass. 21-11-1955 Pas. 1955-I-266.
- (110) Cass. 16-3-1959 Pas. 1959-I-719.
- (111) Cass. 22-6-1959 J.T. 1959, 560.
- (112) Cass. 23-3-1959 R.D.P. 1959-60 p. 411.
- (113) Cass. 27-4-1959 R.D.P. 1959-60 p. 411.
- (114) Cass. 4-1-1960 Pas. 1960-I-495.
- (115) Luik 15-6-1955 J.T. 1955, 698.
- (116) Cass. 21-11-1955 Pas. 1956-I-266.
- (117) Cass. 27-4-1959 Pas. 1959-I-869.
- (118) Cass. 5-11-1956 Pas. 1957-I-222.
- (119) Cass. 16-1-1956 Pas. 1956-I-471.
- (120) Cass. 20-1-1958 Pas. 1958-I-526.
- (121) Cass. 1-10-1956 Pas. 1957-I-66.
- (122) Cass. 14-9-1959 Pas. 1960-I-40.
- (123) Cass. 28-1-1952 Pas. 1952-I-301.
- (124) Cass. 19-5-1936 R.D.P. 1936 p. 666.
- (125) Cass. 26-5-1936 R.D.P. 1936 p. 678.
- (126) Cass. 27-12-1949 Pas. 1950-I-279.
- (127) Cass. 13-12-1950 Pas. 1951-I-234.
- (128) Cass. 16-1-1956 Pas. 1956-I-1469.
- (129) Cass. 1-7-1957 Pas. 1957-I-1310.
- (130) Cass. 23-3-1959 Pas. 1959-I-749.
- (131) Cass. 29-10-1956 Pas. 1957-I-198.
- (132) Cass. 20-1-1958 Pas. 1958-I-526.
- (133) Cass. 5-11-1956 Pas. 1957-I-222.
- (134) Cass. 4-3-1957 Pas. 1957-I-797.
- (135) Cass. 18-1-1960 Pas. 1960-I-549.
- (136) Cass. 25-5-1959 Pas. 1959-I-974.
- (137) Cass. 15-6-1959 Pas. 1959-I-1053.
- (138) Cass. 21-12-1959 Pas. 1960-I-472.
- (139) Cass. 3-3-1958 Pas. 1958-I-722.
- (140) Ber. Gent 1-7-1955 R.W. 1956-57 k. 614.
- (141) Cor. Gent 30-11-1955 Pas. 1956-III-4.
- (142) Cass. 25-6-1907 Pas. 1907-I-306.
- (143) Cass. 5-11-1932 R.D.P. 1932 p. 542.
- (144) Cass. 9-7-1934 Pas. 1934-I-356.
- (145) Cass. 4-2-1935 Pas. 1935-I-141.
- (146) Cass. 13-1-1930 Pas. 1930-I-62.
- (147) Cass. 17-3-1952 Pas. 1952-I-433.
- (148) Schuind « Traité pratique de droit criminel (uitgave 1944) deel I blz. 514 en deel II blz. 263.
- (149) Cass. 12-6-1939 Pas. 1939-I-297.
- (150) Cass. 22-6-1959 Pas. 1959-I-1080.
- (151) Cass. 17-11-1958 Pas. 1959-I-281.
- (152) Cass. 5-12-1955 Pas. 1956-I-329.
- (153) Cass. 23-4-1951 Pas. 1951-I-577.
- (154) Cass. 23-2-1953 Pas. 1953-I-483.
- (155) Cass. 22-9-1952 Pas. 1953-I-4.
- (156) Cass. 30-3-1958 R.W. 1958-59 k. 1656.
- (157) Cass. 23-4-1951 Pas. 1951-I-573.
- (158) Cass. 6-2-1956 Pas. 1956-I-589.
- (159) Cass. 25-4-1955 R.G.A.R. nr. 5684.
- (160) Cass. 19-6-1944 Pas. 1944-I-399.
- (161) Cass. 15-10-1951 Pas. 1952-I-76.
- (162) Cass. 25-11-1957 Pas. 1958-I-309.
- (163) Cass. 10-2-1958 Pas. 1958-I-632.
- (164) Cass. 16-5-1955 Pas. 1955-I-1011.
- (165) Cass. 8-7-1957 Pas. 1957-I-1339.
- (166) Cass. 22-12-1958 Pas. 1959-I-423.
- (167) Cass. 8-10-1956 Pas. 1957-I-97.
- (168) Cass. 22-7-1959 Pas. 1959-I-1147.
- (169) Cass. 8-9-1949 Pas. 1949-I-571.
- (170) Cass. 29-11-1948 Pas. 1948-I-678.
- (171) Cass. 18-1-1954 Pas. 1954-I-420.
- (172) Cass. 2-3-1959 Pas. 1959-I-656.
- (173) Cass. 5-5-1958 Pas. 1958-I-978.
- (174) Sasserath « Le droit de défense » in R.D.P. 1925 p. 554.
- (175) R.D.P. 1931 p. 820.
- (176) Cass. 27-10-1856 B.J. 1857, 56.
- (177) Hoeffler op. cit.
- (178) Cass. 7-6-1936 R.D.P. 1936 p. 1023.
- (179) Cass. 4-7-1955 Pas. 1955-I-1203.
- (180) Cass. 27-2-1956 Pas. 1956-I-669.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 4 januari 1960.

Voorzitter : M. Giroul.

Raadsheer-verslaggever : M. Louveaux.

Eerste Advokaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Onderhoud van bijzit. — Begrip « echtelijke woning ».
— De opschorsing van de plicht tot samenwonen gedurende de proeftijden die aan de echtscheiding door wederzijdse toestemming voorafgaan, heeft niet tot gevolg, dat de verblijfplaats van de man niet meer de echtelijke woning in de zin van artikel 389 S.W. zou zijn.

Het wanbedrijf van onderhoud van bijzit in de echtelijke woning, zoals omschreven in artikel 389 van het Strafwetboek, mag worden vastgesteld op elke plaats waar de man kan beschouwd worden als zich ten zijnent bevindend.

Indien de aan de vrouw gedane waarschuwing haar intrek te nemen in het huis, waarover zij met haar man overeengekomen is, haar verblijf te houden gedurende de proeftijd overeenkomstig de artikelen 280 en 284 B.W., de plicht tot samenwonen voorlopig opschorst, maakt deze maatregel echter geen einde aan de plicht tot getrouweheid en mag hij geen beletsel vormen voor de verzoening van de echtgenoten, waarvan het teweegbrengen integendeel het doel van de proeftijd is.

Het onderhouden van een bijzit in de echtelijke woning wordt als een wanbedrijf aangemerkt zolang de ontbinding van het huwelijk niet uitgesproken is, omdat de aanwezigheid van de bijzit in het huis van de man belet, dat de vrouw dit huis kan betreden.

Chicot t/ L'homme.

Gelet op het bestreden arrest, op 25 juni 1959 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing :

1) Gewezen over de publieke vordering :

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 212, 275 en 294 en 313 van het burgerlijk wetboek, 389 van het strafwetboek, doordat het bestreden arrest beslist dat « ondanks de door de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg aan de vrouw gedane waarschuwing dat zij haar intrek zou nemen in het huis, waarover zij met haar man overeengekomen was, overeenkomstig artikel 280 van het burgerlijk wetboek, waarbij de voorafgaande verrichtingen van de rechtspleging tot echtscheiding door onderlinge toestemming geregeld zijn, de werkelijke woning van de man de echtelijke woning uitmaakt tot het betreden waarvan de vrouw gerechtigd is en waar de man haar moet ontvangen », dan wanneer, naar luid van de artikelen 280 en 284 van het burgerlijk wetboek, de plicht van samenwoning gedurende de rechtspleging tot echtscheiding door onderlinge toestemming opgeschorst is, en dan wanneer artikel 313, lid 2, van het burgerlijk wetboek

noodzakelijkerwijze de opschorsing van deze plicht onderstelt :

Overwegende, enerzijds, dat uit de tekst en uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 30 april 1958, betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, blijkt dat, al wordt de plicht van samenwoning der echtgenoten normaal in de echtelijke woning uitgeoefend, de man en de vrouw evenwel allebei het recht behouden ontvangen te worden in iedere woning van hun echtgenoot, al zij het een gelegenheidswoning;

Dat, anderzijds, in de loop van die parlementaire voorbereiding, de wetgever uitdrukkelijk verklaard heeft dat het wanbedrijf van onderhoud van bijzit in de echtelijke woning, dat in artikel 389 van het strafwetboek omschreven is, mag worden vastgesteld, evenals thans, overeenkomstig de uitlegging die de jurisprudentie van de woorden « echtelijke woning » verstrekt heeft, op elke plaats waar de man kan beschouwd worden als zich te zijnent bevindende;

Overwegende dat, zo de aan de vrouw gedane waarschuwing, om haar intrek te nemen in het huis waaromtrent zij met haar man is overeengekomen en om aldaar verblijf te houden gedurende de proeftijd, overeenkomstig de artikelen 280 en 284 van het burgerlijk wetboek, de plicht van samenwoning van de echtgenoten voorlopig opschorst, deze maatregel geen einde maakt aan de plicht van getrouweheid en geen beletsel mag wezen voor de verzoening van de echtgenoten waarvan het teweegbrengen integendeel het doel van de proeftijd is;

Overwegende dat uit de parlementaire voorbereiding van het strafwetboek blijkt dat de wetgever het onderhouden van een bijzit in de echtelijke woning als een wanbedrijf aangemerkt heeft, zolang de verbreking van het huwelijk niet uitgesproken is, omdat de aanwezigheid van de bijzit in het huis van de man belet dat de vrouw dit huis kan betreden;

Dat eruit volgt dat het bestreden arrest wettig heeft kunnen beslissen dat de werkelijke verblijfplaats van de man, gedurende de proeftijden die aan de echtscheiding door wederzijdse toestemming voorafgaan, de echtelijke woning is waar het onderhouden van een bijzit door de man het in artikel 389 van het strafwetboek omschreven wanbedrijf uitmaakt;

En overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

2) Gewezen over de burgerlijke vordering :

Overwegende dat aanlegger geen middel doet gelden;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 23 november 1959.

Voorzitter : M. de Clippele.
Raadsheer-verslaggever : M. Belpaire.
Advokaat-generaal : M. Dumon.

Wegverkeer. — Niet toepasselijkheid van de wet van 1 augustus 1899 betreffende het openbaar verkeer op het verkeer op private wegen. — Cassatie van de bestreden beslissing bij gemis aan vaststelling, dat het feit op de openbare weg gepleegd werd.

De wet van 1 augustus 1899, gewijzigd door de wetten van 1 augustus 1924 en 16 december 1935 strekt er toe het openbaar verkeer te regelen en is niet van toepassing op het verkeer op de private wegen, indien deze niet voor het openbaar verkeer opengesteld zijn.

Derhalve is hij, die spijs de tegen hem uitgesproken vervallenverklaring een rijtuig bestuurt, slechts strafbaar bij toepassing van artikel 2 der wet van 1 augustus 1899, indien hij dit feit op een voor het openbaar verkeer opengestelde weg pleegt.

Is derhalve niet wettig gerechtvaardigd het vonnis, dat een veroordeling uitsprekt tegen hem, die spijs een tegen hem uitgesproken vervallenverklaring, een rijtuig bestuurt zonder te preciseren, dat hij zulks op een openbare weg gedaan heeft.

Claes.

Gelet op het bestreden vonnis, op 19 jui 1959 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Dendermonde;

Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1 en 2 van de wet van 1 augustus 1899, zoals gewijzigd respectievelijk door de wetten van 16 december 1935 en 1 augustus 1924;

doordat het bestreden vonnis aanlegger veroordeelt om : « te Lede, de 13e maart 1959, een rijtuig, namelijk een autovoertuig, bestuurd te hebben spijs de vervallenverklaring tegen hem uitgesproken bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis van de Politie-rechtbank te Aalst, op tegenspraak gewezen op 13 februari 1959, voor een duur van vijftien dagen »,

zonder vast te stellen dat gemeld feit op de openbare weg gepleegd werd :

Overwegende dat de wet van 1 augustus 1899, gewijzigd door de wetten van 1 augustus 1924 en 16 december 1935, ertoe strekt het openbaar verkeer te regelen en zij niet van toepassing is op het verkeer op de private wegen zo deze niet voor het openbaar verkeer opengesteld zijn;

Dat, dienvolgens, hij die, spijs de tegen hem uitgesproken vervallenverklaring, een rijtuig voert, slechts strafbaar is, bij toepassing van artikel 2 van de wet van 1 augustus 1899, indien hij dit feit op een voor het openbaar verkeer opengestelde weg pleegt;

Overwegende dat het vonnis, door enkel vast te stellen dat aanlegger, spijs de tegen hem uitgesproken vervallenverklaring, te Lede een rijtuig bestuurd heeft, zonder te preciseren dat hij zulks op een openbare weg gedaan heeft, niet alle bestanddelen van het voor vaststaand verklaard misdrijf vaststelt en het derhalve de uitgesproken veroordeling niet wettig rechtvaardigt;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van het onderhavig arrest op de kant van de vernietigde beslissing gemaakt zal worden;

RAAD VAN STATE

4e kamer. — 3 mei 1960.

Voorzitter : M. Lepage.
Raadsheren : MM. Mast en Buch.
Substituut-auditeur-generaal : M. De Pover.
Advokaat : Mr. Piret.

Advies betreffende buitengewone schade, ontstaan door de uitzonderlijke traagheid, de fouten en de vergissingen begaan door de Staat. — Burgerlijke rechter onbevoegd; eis gesteund op billijkheidsgrond. — Ongegronde weigering in te gaan op aanbod tot hervatting van functie. — Afwijzing der aanvraag.

De ongegronde weigering tot hervatting van de vroeger uitgeoefende functie, die verhinderde dat een einde werd gesteld aan de toestand waaraan nu de geleden schade wordt toegeschreven, belet het leggen van het verband tussen de beweerde buitengewone schade en de houding van de tegenpartij.

De Kerpel t/ Belgische Staat
(Minister van Verkeerswezen).

Arrest N° 7824.

Overwegende dat verzoeker op grond van artikel 7, § 1, van de wet van 23 december 1946 aan de Raad van State vraagt advies te geven betreffende de buitengewone schade die voor hem is ontstaan uit « de uitzonderlijke traagheid, de fouten en de vergissingen die bij de behandeling van zijn zaak door de Staat werden begaan »;

Overwegende dat verzoeker, brievenbesteller bij het bestuur der posterijen, op grond van zijn gedraging gedurende de vijandelijke bezetting, bij ministerieel besluit dd. 1 december 1944, bij ordemaatregel in zijn ambt werd geschorst met ingang van 4 september 1944; dat, nadat de onderzoekscommissie voor het Staatspersoneel der provincie Brabant op 14 maart 1946 de afzetting van verzoeker had voorgesteld, de Minister van Verkeerswezen hem op 11 mei 1946 met ingang van 4 september 1944 uit zijn ambt ontzette; dat verzoeker op 30 januari 1947 door de krijgssauditeur werd ingeschreven op de epuratielijst bedoeld bij de besluitwet van 19 september 1945; dat, bij vonnis dd. 12 juli 1949, de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde besliste dat het lidmaatschap van verzoeker bij de arbeidsorde, het V.N.V. en de V.O.S., evenals een individueel propagandistische bedrijvigheid niet ten genoegen van rechte bewezen waren en dat de naam van verzoeker van de epuratielijst zou worden geschrapt; dat verzoeker op 27 april 1951 de herziening van zijn geval aanvroeg; dat de Minister van Verkeerswezen, op advies dd. 24 juni 1953 van de herzieningscommissie, op 30 juli 1953 besliste de opgelegde straf te vervangen door die van een disciplinaire schorsing voor een termijn van één jaar ingaande op 4 september 1944, zonder terugwerkende kracht vóór de indienstneming; dat deze beslissing werd vernietigd bij arrest dd. 9 november 1954 van de Raad van State, dat steunt op de

considerans dat het verdedigingsrecht van verzoeker niet werd geëerbiedigd daar bepaalde stukken betreffende de onderzoeksverrichtingen wel aan de commissie maar niet aan de verzoeker werden overgelegd; dat de herzieningscommissie, na verzoeker gehoord te hebben, op 21 november 1955 adviseerde dat « belanghebbende tijdens de bezetting als Staatsbediende aan zijn burgerplichten tekort is gebleven door namelijk lid te zijn geweest van de unie van hand- en geestesarbeiders en door sympathiegevoelens te uiten ten opzichte van de bezetter in aanwezigheid van andere collega's », en « dat hem derhalve één jaar disciplinaire schorsing diende opgelegd te worden ingaande op 4 september 1944 »; dat de Minister bij beslissing dd. 18 februari 1956 zich akkoord verklaarde met het advies van de herzieningscommissie en de volgende maatregelen oplegde :

1° de disciplinaire schorsing van verzoeker in zijn ambt voor één jaar met ingang van 4 september 1944;
2° zijn wedertewerkstelling als brievenbesteller met op non-activiteitstelling wegens ambtsontheffing in het belang van de dienst voor de periode van 4 september 1945 tot op het ogenblik der wederindiensttreding;

3° de storting door de Schatkist van die bedragen welke voor het overlevingspensioen zouden gestort geweest zijn, ware verzoeker in dienst gebleven;

dat deze beslissing, die op 7 maart 1956 aan verzoeker werd betekend zonder mededeling van het advies van de herzieningscommissie, bij arrest dd. 11 juli 1957 door de Raad van State werd vernietigd; dat verzoeker op 24 september 1957 tot de Minister van Verkeerswezen een verzoek richtte om « buitengewone schadevergoeding..., ten bedrage van één miljoen frank uit hoofde van de wijze waarop zijn geval werd behandeld »; dat de tegenpartij op 18 oktober 1957 de aanvraag afwees; dat de door verzoeker van rechtswege opgelopen vervallenverklaring bij vonnis dd. 25 juni 1958 van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde ab initio opgeheven werd;

Overwegende dat de tegenpartij aanvoert dat de Raad van State niet bevoegd is om het gevraagd advies te geven, daar het de burgerlijke rechter toekomt uitspraak te doen over de eis tot schadevergoeding die op een fout van de administratie is gesteund;

Overwegende dat verzoeker zich op een belang beroept waarvan de miskennis slechts op billijkheidsgrond kan worden vergoed daar hij deze schade toeschrijft aan de houding van de tegenpartij, die ook na het vernietigingsarrest van 11 juli 1957 nagelaten heeft uitspraak te doen over zijn aanvraag tot herziening van de ontzetting; dat de exceptie van onbevoegdheid, door de tegenpartij opgeworpen, niet kan weerhouden worden;

Overwegende dat verzoeker, bij schrijven van 25 november 1953, weigerde gevolg te geven aan de hem door de tegenpartij gedane uitnodiging te Aaigem de functies van brievenbesteller waar te nemen; dat het toen van hem afhangend terug in dienstverband te worden opgenomen en aldus een einde te maken aan de toestand waaraan hij nu de geleden schade toeschrijft;

Overwegende dat verzoeker beweert dat hij op dit voorstel niet kon ingaan omdat aan de terug indiensttreding de voorwaarde werd verbonden dat zij tot geen incidenten zou mogen aanleiding geven;

Overwegende dat dit middel niet opgaat; dat de tegenpartij binnen de perken van een normale gezagsuitoefening is gebleven waar zij dergelijke voorwaarde heeft gesteld; dat uit wat voorafgaat, volgt dat het verband tussen de beweerdte buitengewone schade en

de houding van de tegenpartij niet voor bewezen kan worden gehouden;

Dat de aanvraag dient te worden verworpen;

Dat de kosten, ten bedrage van 750 frank, ten laste van verzoeker dienen gelegd.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1ste Kamer. — 12 mei 1960.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Groote en Beeckman.

Advocaat-generaal : M. Matthijs.

Advokaten : Mrs. Frans Baert (Gent) en Vandecasteele (Veurne).

1. Architect. — Verbouwingswerken. — Bouwheer opgetreden als aannemer van sommige dezer werken. — Toezicht van de architect. — Ereloon. — Berekening op de waarde der volledig uitgevoerde werken.
2. Architect. — Ereloon. — Percentsgewijze bedongen. — Forfait, behoudens tegenbeding of uitzonderlijke omstandigheden. — Verplaatsingskosten begrepen in forfaitair ereloon.
3. Architect. — Ereloon. — Barema opgesteld door architectenvereniging. — Geen verplichte toepassing voor hoven en rechtbanken.

1. *Wanneer, bij verbouwingswerken, noch het lastenboek, noch enige schriftelijke overeenkomst omtrent het ereloon van de architect werd opgesteld, en deze het toezicht over bedoelde werken heeft uitgeoefend, terwijl hij in zijn plans, voorontwerpen en bestek, het geheel der werken had opgenomen, dient het ereloon van de architect te worden berekend op de waarde der volledig uitgevoerde werken; ten deze is het zonder belang dat de bouwheer zelf als aannemer voor zekere gedeelten der verbouwing zou zijn opgetreden.*

2. *Het in de tussen architect en bouwheer gesloten overeenkomst percentsgewijze bedongen ereloon maakt principieel een forfait uit, behoudens tegenbeding of uitzonderlijke omstandigheden.*

Bij afwezigheid van beding of van zodanige omstandigheden, zijn de verplaatsingskosten van de architect in dit forfaitair ereloon begrepen.

3. *Hoven en rechtbanken zijn niet gebonden door het door een vereniging van architecten opgesteld barema.*

Renier t/ Picquet en Gallée.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Veurne, burgerlijke Kamer, op 17 april 1958;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig naar de vorm werd ingesteld;

Overwegende dat de vordering strekt tot de betaling van een saldo van 41.000 F voor erelonen en verplaatsingskosten aan appellant toekomende voor de uitvoering van zijn opdracht als architect, bij de verbouwing van een aan geïntimeerde toebehorend herenhuis te Casteau;

Overwegende dat appellant de hervorming van het vonnis a quo nastreeft in zover de eerste rechter :

1° de basis voor de berekening van het ereloon, door appellant op 750.000 F geraamd — op 625.000 F bepaalde;

2° de door appellant ten bedrage van 21.000 F

gevorderde verplaatsingskosten, slechts ten belope van 12.500 F toekende;

dat geïntimeerde op incidenteel beroep, de basis van het ereloon van 625.000 F op 500.000 F wil zien herleiden, benevens de verwerping van de verplaatsingskosten;

Overwegende dat thans geen betwisting meer bestaat nopens het toegepast ereloonprocent (8%) waaromtrent geïntimeerde in haar incidenteel beroep geen grieven laat gelden;

I. Nopens het bedrag :

Overwegende dat het blijkt uit de voorgebrachte stukken dat appellant aan het woonhuis van geïntimeerde te Casteau, veranderingswerken heeft ontworpen en vastgesteld en over die werking zijn toezicht heeft uitgeoefend;

Overwegende dat er geen lastenkohier, noch enige schriftelijke overeenkomst aangaande de erelonen van appellant op die verbouwingswerken, door partijen werd opgesteld;

Overwegende dat de erelonen — wier percentage, zoals gezegd, thans niet meer betwist wordt — principieel dient berekend te worden op de waarde der volledig uitgevoerde werken (Delvaux t. II. n° 546, blz. 695);

dat het, ten deze, zonder belang is dat geïntimeerde zelf als aannemer zou opgetreden zijn voor zekere gedeelten der verbouwing, zoals bepleistering, verwarming, sanitair, timmer- of schrijnwerk — waar het blijkt uit de door de appellant voorgelegde bescheiden en rekeningen (zie kapt 6) dat appellant het toezicht over deze aannemingswerken uitoefende, wijl appellant in zijn plans, voorontwerpen en bestek, het geheel der werken had opgenomen; (Delvaux loc. cit. n° 554);

Overwegende dat appellant aan de hand van de uitbetaalde lonen, de gedane leveringen en prestaties, een uitvoerige rekeningsopgave opstelde (zie kapt 4) waarbij de totale kostprijs der veranderingswerken tot de som van 750.369,50 F belooft;

Overwegende dat geïntimeerde zich ten deze vergenoegt enkele facturen over te leggen waaruit hij wil afleiden dat het totaal bedrag der verbouwingswerken slechts op 500.297 F zou belopen;

Overwegende dat de facturen echter geen bewijs van de werkelijke kostprijs uitmaken;

dat appellant zijnerzijds in zijn opgave aanstipt dat verscheidene leveringen zonder facturen geschied zijn namelijk: bepaald schrijn- en plafoneerwerk, elektrische leidingen, vloerbedekking, verwarmingsuitrusting — dit alles ten belope van minstens 250.000 F;

Overwegende dat geïntimeerde, — die nochtans als burgerlijk ingenieur bevoegd is in het vak — de door appellant voorgebrachte afrekening of raming, die zeer gedetailleerd en nauwkeurig blijkt, niet weerlegt;

dat de door appellant ingediende berekening omtrent het bedrag der verbouwingswerken, ten belope van 750.000 F derhalve als basis van het aan te rekenen ereloon, dient aangenomen te worden;

II. Verplaatsingskosten :

Overwegende dat zo algemeen aangenomen wordt, dat een architect gerechtigd is op een vergoeding wegens verplaatsingskosten gevestigd door buitengewone noodwendigheden (Delvaux t. II blz. 687) — het enkel feit dat appellant, die te Brussel woont, een werk te Casteau heeft uitgevoerd, niet als een uitzonderlijke omstandigheid kan aangezien worden;

Overwegende dat in overeenkomst tussen architect en eigenaar afgesloten, het percentsgewijze bedongen ereloon principieel een forfait uitmaakte, behoudens tegenbeding of uitzonderlijke omstandigheden die, zoals gezegd, ter zake niet voorhanden zijn;

Overwegende dat appellant bij het aanvaarden van zijn architectenopdracht ervan kennis had dat de litigieuze verbouwingswerken een langdurig toezicht zouden vergen, ter wille van het feit dat zij trapsgewijze en volledig in regie werden uitgevoerd, hetgeen voor appellant menigvuldige verplaatsingen te Casteau zou noodzakelijk maken;

dat in het onderwerpelijk contract echter geen bijvoeglijke vergoeding wegens verplaatsingskosten werd bedongen;

dat appellant niet bewijst dat bij wederzijdse toestemming een afwijking aan dit oorspronkelijk contract, ten aanzien van de verplaatsingskosten, hetzij bij het afsluiten, hetzij in de loop van het contract werd voorzien;

Overwegende dat in feite dient aangenomen dat de verplaatsingskosten in het forfaitair ereloon van 8% begrepen zijn, dat als een hoog percentage mag aangezien worden, dit des te meer dat appellant bij een vorige opdracht voor het oprichten van een villa te Audergem, slechts een forfait van 4% had aangerekend; dat de opwerping van appellant als zou het bedongen percentage van 8% nog matig voorkomen, ten aanzien van het barema door de Société Centrale des Architectes de Belgique voor soortgelijke transformatiewerken voorzien, namelijk 10% — ter zake niet doelmatig is;

dat het Hof immers niet gehouden is een door een associatie van architecten opgesteld barema toe te passen; dat appellant er trouwens zelf van afweek bij zijn vorige opdracht te Audergem;

Overwegende dat de aanspraak van appellant tot betaling zijner verplaatsingskosten derhalve ongegrond is;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere of tegenstrijdige besluiten verwerpend als ongegrond,

Ontvangt het hoofdzakelijk en het incidenteel beroep:

I. Verklaart het hoofdzakelijk beroep gegrond betreffende de basis tot berekening van het ereloon;

Ten deze hervormende en opnieuw wijzende, zegt voor recht dat het bedrag der verbouwingswerken waarop het ereloon zal berekend worden vastgesteld wordt op 750.000 F en veroordeelt geïntimeerden aan appellant de verschuldigde erelonen a rato van 8% te betalen, hetzij 60.000 F meer de gerechtelijke intresten;

Verklaart het hoofdzakelijk beroep ongegrond voor het overige;

II. Verklaart het incidenteel beroep gegrond rakende de toegekende verplaatsingskosten;

Ten deze hervormende en opnieuw wijzende: ontzegt aan appellant zijn eis tot betaling van verplaatsingskosten;

Verwerpt het incidenteel beroep voor het overige.

Verwijst beide partijen ieder in de helft der kosten van beide aanleggen.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 3 juli 1957.

Voorzitter : M. Janssens.

Rechters : M.M. Cornette en Hernould.

Advokaten : Mrs. E. Boonen en J. Pallemarts.

Burgerlijke rechtsvordering. — Vordering tot herziening van een beslissing in zake onderhoudsgeld. — Hoger beroep. — Devolutieve werking en schorsende kracht. — Exceptie van niet ontvankelijkheid.

Is « hic et nunc » niet ontvankelijk de vordering tot herziening van een beslissing in zake onderhoudsgeld, wanneer het er tegen ingesteld beroep nog niet is beslecht.

De gegrondheid van deze exceptie is geen gevolg van de devolutieve werking van het beroep, daar de vordering tot herziening een nieuwe eis is t.o.v. de oorspronkelijke vordering. Zij is een gevolg van de schorsende kracht van het verhaalmiddel, die als het ware het bestreden vonnis van zijn bestaan berooft, zodat het ondertussen niet vatbaar kan zijn voor herziening.

De Munck-Van Audekerke t/ De Munck.

Overwegende dat het beroep, aan de hand van de voorgebrachte stukken tijdig en in regelmatige vorm ingesteld, ontvankelijk voorkomt;

De Feiten :

In 1942 leidde geïntimeerde bij verzoekschrift een geding in onderhoudsgeld in ten belope van 400 F per maand;

Bij vonnis van 3 februari 1942 werden appellanten veroordeeld om de gevraagde 400 fr. te betalen, vonnis niet uitvoerbaar zijnde;

Ingevolge akte van beroep van 12 februari 1942 werd bij beslissing van 18 mei 1942 voorgaand vonnis deels gewijzigd;

Bij arrest van 15 november 1945 van het Hof van Cassatie werd laatstgenoemde beslissing verboden en de zaak verzonden naar de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen, zetelend in graad van beroep;

Bij mondeling verzoek op 12 oktober 1956 werd, in wijziging van het vonnis van 3 februari 1942 een veroordeling gevraagd ten belope van 3.000 fr. per maand;

Door het bestreden vonnis van 6 december 1956 werden appellanten hoofdelijk veroordeeld om aan geïntimeerde te betalen de som van 2.000 fr. per maand vanaf 15 oktober 1956;

* * *

Overwegende dat wegens het arrest van het Hof van Cassatie het beroep tegen het vonnis van 3 februari 1942 te Mechelen nog hangende is;

Overwegende dat appellanten ten onrechte de devolutieve werking van het beroep inroepen om te besluiten tot de niet ontvankelijkheid van de oorspronkelijke vordering; dat wel is waar deze werking voor gevolg heeft dat het geschil aan de eerste rechter volledig is onttrokken, doch dat zij dient in verband gesteld met het principieel verbod in graad van beroep nieuwe eisen te stellen; dat gevolgenlijk, zonder een vrijwillige uitbreiding van het geschil, artikel 464 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging niet van openbare orde zijnde, het oordeel van de huidige behoeften en middelen aan de Rechtbank te Mechelen is ontegenwoordig, dat dus niet noodzakelijker wijze door het devolutief karakter van het beroep de Rechtbank te Mechelen over de huidige middelen en behoeften van partijen zal te beslechten hebben;

Overwegende dat echter een vordering in herziening van een vonnis noodzakelijkerwijze een gerechtelijke beslissing veronderstelt, waarbij een partij veroordeeld werd en waardoor de veroordeelde partij gehouden is;

Overwegende dat door de schorsende kracht van het beroep, partijen in de toestand verkeren alsof er nog geen oordeel over hun respectievelijke middelen en behoeften werd geveld; dat immers de mogelijkheid bestaat dat door het beroep de oorspronkelijke eis van 1942 zou worden afgewezen; dat gevolgenlijk de vereiste gronden om een vordering in herziening in te stellen thans nog niet voorhanden zijn;

Overwegende dat het gemis aan een der grondvoorwaarden om een vordering in te stellen een gebrek is van substantiële aard, dat in graad van beroep voor de eerste maal mag worden ingeroepen;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Rechtdoende in hoger beroep en op tegenspraak;

Alle verdere en strijdig besluiten van de hand wijzende;

Na erover beraadslaagd te hebben;

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;

Dienvolgens doet het bestreden vonnis te niet;

Zegt voor recht dat de oorspronkelijke eis *hic et nunc* niet ontvankelijk was;

Wijst geïntimeerde van zijn oorspronkelijke vordering af.

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van eerste aanleg en van het beroep.

NOOT. — 1) Bovenstaand vonnis heeft, op de vraag of een vordering tot herziening van een beslissing in zake onderhoudsgeld ontvankelijk is hangende het beroep tegen deze beslissing, in ontkennende zin geantwoord.

Het mag wel de moeite lonen deze uitspraak aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Hoe dikwijls komt het in de praktijk immers niet voor dat vonnissen of bevelschriften, betreffende onderhoudsgeld of andere maatregelen, aan de omstandigheden van het ogenblik gebonden, en waartegen beroep werd ingesteld, door deze omstandigheden voorbijgestreefd zijn vooraleer de rechter in beroep van de zaak kennis neemt, als hij er ooit kennis van neemt. Dit kan nu te wijten zijn aan de traagheid, die elke procedure in graad van beroep in meerdere of mindere mate kenmerkt (zelfs en in weerwil van het « toutes affaires cessantes » van artikel 809 WBRV, wanneer de bestreden beslissing een bevel in kortgeding is), ofwel — het ene brengt wel enigszins het andere mee — aan het feit dat de litigerende partijen allengs hun procedure gaan vergeten en zich van lieverlede in het vonnis « a quo » schikken, waartoe de wettelijke of gebruikelijke uitvoerbaarheid bij voorraad niet weinig bijdraagt. Zeker is dat in vele gevallen het beroep nog niet is beslecht — soms is het zelfs van ambtswege geschrapt, zeer zelden, zoals in het geval van het besproken vonnis, niet terug ingeleid — wanneer er zich een verandering in de oorspronkelijke feitelijke toestand voordoet, die de strijdvaardigheid van één der partijen terug doet opflakkeren. Met bekwaame spoed wendt men zich terug tot de eerste rechter om hem de gevolgen uit deze wijziging te horen trekken. De vraag is nu : kan deze onze haastige pleiter — en er kunnen redenen te over zijn om zijn haast te verklaren — voldoening geven of moet hij hem integendeel de deur wijzen, omdat het beroep tegen zijn eerste beslissing voorafgaandelijk zijn beslag zou moeten krijgen ?

2) Mocht men zich in dit alternatief enkel door de billijkheid laten leiden, dan zou ongetwijfeld de eerste houding dienen aangenomen te worden. Het ligt inderdaad voor de hand dat zoniet aan de rechtzoekenden een onherstelbaar nadeel kan berokkend worden. Zo heeft het, in het geval van het besproken vonnis, tot einde 1959 geduurd vooraleer de onderhoudsgerechtigde een definitief vonnis bekam na een werkelijke procedure-odysseus, die dan nog wel met een « tabula rasa » beëindigd werd, partijen de afstand van het in 1942 ingeleide eerste geding in betaling van onderhoudsgeld aanvaardend. Dat de oude man van over de 80 jaar, die gedurende meer dan één jaar op een aangepast onderhoudsgeld heeft gewacht, zich intussen tekort heeft moeten doen, is zeker en dit kan niet volledig goed gemaakt zijn door de gedeeltelijke retroactieve uitwerking van het uiteindelijk vonnis... Ik wil aannemen dat het hier een uitzonderingsgeval geldt en onderstandsprocedures, die na verbreking stranden, niet alledaags zijn. Toch kan men zich stellig andere gevallen indenken, waarin het moeten afwachten van een beslissing over het beroep tegen het vonnis of bevel, dat zou dienen herzien te worden, niet kan stroken met de noodzaak van een goede rechtsbedeling.

Weliswaar is er in de rechtspraak een sporadische strekking te ontwaren om de herziening tegelijk aan de reeds gevatte rechter in beroep op te dragen. De juridische grondslag van deze mogelijkheid is echter niet zeer stevig, zoals verder zal aangetoond worden, en het besproken vonnis sluit ze trouwens beslist uit behoudens akkoord van de partijen. In elk geval zou zij, wegens de traagheid die aan de procedure in beroep kleeft, minder doeltreffend zijn dan de gewone wijze van procederen, die doorgaans binnen korte tijd tot een beslissing kan leiden.

De billijkheid ten spijt schijnt nochtans de door het besproken vonnis gehuldigde oplossing aan te sluiten bij de traditionele rechtspraak. « Schijnt », omdat men moeilijk van een gevestigde jurisprudentie kan spreken; in de verzamelingen zijn nl. slechts twee precedents in die zin terug te vinden (1). Dit lijkt weliswaar enkel hieraan toe te schrijven dat vele pleiters deze mogelijke exceptie van niet ontvankelijkheid — gelukkig — niet weten of niet wensen op te werpen...

3) Wanneer men deze rechtspraak gaat onderzoeken, dan moet wel de eerste indruk zijn dat zij het bij het goede einde heeft. Hoe zou immers de *herziening* kunnen gevraagd worden van een beslissing, die zelf nog niet definitief is? Een meer diepgaande analyse leidt echter spoedig tot de vaststelling dat het louter de terminologie is, die ons hierbij misleidt. De procedure tot herziening is geen verhaalmiddel tegen de eerste beslissing; zij heeft enkel voor doel « ex nunc » een nieuwe beslissing te zien substitueren aan de oorspronkelijke, die voor het verleden haar volle uitwerking behoudt. De gebeurlijke wijzigingen hiervan kunnen uiteraard niet retroageren, daar anders het gezag van gewijsde van de oorspronkelijke beslissing zou geschonden worden (2). Is er nu beroep tegen deze beslissing en wordt zij hervormd, dan zal de rechter, die haar bij veronderstelling inmiddels reeds zou herzien hebben, eenvoudig geacht worden de beslissing in beroep herzien te hebben, die ditmaal « ex tunc » de plaats van de oorspronkelijke inneemt. Ik zie niet in waarom dergelijke fictie onaanvaardbaar zou zijn.

4) Het moet gezegd worden dat het besproken vonnis een vooruitgang betekent op de vroegere rechtspraak in dezelfde zin, zij het dan maar omdat het t.o.v. de motivering innoveert. Waar vroeger de pertinentie van het middel van niet ontvankelijkheid

werd afgeleid uit de devolutieve werking van het beroep, verwerpt de Rechtbank van Antwerpen deze zienswijze en steunt haar beslissing op de schorsende kracht van het verhaalmiddel. Deze brengt mede, zo luidt het vonnis, dat « partijen in de toestand verkeren alsof er nog geen oordeel over hun respectievelijke middelen en behoeften werd geveld ». In algemene bewoordingen uitgedrukt komt dit hierop neer dat het aantekenen van beroep — althans voorlopig — een einde zou stellen aan het bestaan van het bestreden vonnis.

Dat zulke opvatting van de schorsende kracht van het beroep niet steekhoudend is, hoeft geen uitvoerig betoog. Inderdaad, het is alleen de tenuitvoerlegging die geschorst wordt, doch het bestreden vonnis blijft als dusdanig onaangetast en behoudt zijn gezag van gewijsde tot gebeurlijke hervorming door de rechter in beroep (3). Daarom wordt trouwens vrij algemeen aangenomen dat daden van bewaring steeds kunnen verricht worden ingevolge een vonnis waartegen beroep is ingesteld (4).

De motivering van het besproken vonnis ontnemt tenslotte aan de exceptie haar praktisch nut. Meestal zijn immers de beslissingen, in de materie die ons aanbelangt, uitvoerbaar bij voorraad en deze beschikking schakelt de schorsende kracht van het beroep uit. « In casu » was dit nochtans uitzonderlijk niet het geval voor het vonnis van 1942, waarvan de herziening gevraagd werd. Hoewel de Rechtbank deze omstandigheid in haar feitelijke uiteenzetting vermeldt, blijft het een open vraag of hieraan nog gedacht werd bij de beoordeling in rechte...

5) Onderzoeken we nu het opbouwend gedeelte van de motivering, betreffende de uitsluiting van de devolutieve werking van het beroep t.a.v. de vordering tot herziening. Het besproken vonnis schrijft dit terecht toe aan het feit dat deze vordering een nieuwe eis uitmaakt, die dus een nieuw geding « ab initio » vergt, maar zegt niet waarom dat zo is. Wellicht scheen het de Rechtbank te evident te zijn om zich desaan gaande nader te moeten verklaren. Nochtans zijn er in de vroegere rechtspraak tal van beslissingen in tegenovergestelde zin, welke « grosso modo » tot twee categorieën kunnen teruggebracht worden.

Een eerste reeks beslissingen (5) beschouwen de vordering tot herziening niet als nieuw, omdat zij « virtueel » in de oorspronkelijke eis zou begrepen zijn. Het woord « virtueel » zelf impliceert een fictie, waaruit onmiddellijk valt af te leiden dat « in werkelijkheid » de vordering tot herziening wel een nieuwe eis is (6). Dank zij deze fictie kan de verbodsbepaling van artikel 464 WBRV omzeild worden en de vraag tot herziening onmiddellijk en bij wijze van incidentele eis gebracht voor de rechter in beroep, die reeds gevat is door de oorspronkelijke eis. Zij leidt dus tot een verkapte uitschakeling van de dubbele graad van rechtsmacht.

De beslissingen van de tweede categorie gaan nog verder (7). Zij vertrekken van het postulaat dat de vordering tot herziening in elk geval een incidentele eis is, zelfs al is het geding over de oorspronkelijke eis beëindigd. Dit laatste zal dan eenvoudig moeten voortgezet, of liever hernomen worden ter beslechting van de gevraagde herziening. Deze opvatting loopt mank aan een flagrante « contradictio in terminis »; een incidentele eis is slechts denkbaar in het kader van een aanhangig geding en dit is er bij veronderstelling niet meer (8). Wat er ook van zij, niet alleen kan hierdoor de dubbele graad van rechtsmacht uitschakeld worden, doch deze opvatting doet bovendien volledig afbreuk aan de gewone bevoegdheids-

regels «ratione materiae» en «ratione loci». Twee voorbeelden zullen dit onmiddellijk verduidelijken.

Een onderhoudsgeld na scheiding van tafel en bed — dus op grond van artikel 212 BWB — toegekend door de Rechtbank of het Hof van Beroep, die de scheiding heeft uitgesproken, zou enkel door deze Rechtbank of dit Hof kunnen gewijzigd worden. Zo ook zou een vraag tot wijziging van een alimentatiegeld op grond van artikel 205 BWB uitsluitend kunnen ingesteld worden voor de Vrederechter die het heeft toegekend, hoewel de partijen inmiddels b.v. van Brugge naar Aarlen zouden verhuisd zijn.

6) De verwarring, die aldus in de rechtspraak blijkt te bestaan aangaande het wezen van de vordering tot herziening, en de gevaren hieraan verbonden voor de rechtszekerheid op proceduraal gebied, verantwoorden een verklaring van het «nieuw» karakter van deze vordering. Zij is nieuw omdat haar oorzaak verschilt in deze der oorspronkelijke vordering: het zijn in ide gevallen de omstandigheden van het ogenblik en ze kunnen uiteraard niet *identiek* zijn. Hoogstens innen zij praktisch gelijk gebleven zijn, in welk geval de vordering tot herziening ongegrond zou zijn. De acceptie van gewijsde zal haar echter nooit tegengegeld kunnen worden (9).

Wil dit zeggen dat de oorspronkelijke beslissing geen gezag van gewijsde heeft? Hoegenaamd niet, zij heeft gezag van gewijsde, maar het wordt geschorst door de vraag tot herziening. (10) Voor het overige heeft het zijn normale gevolgen en stelt nl. een einde aan het oorspronkelijke geding. De vordering tot herziening aan dit dus niet doen «herleven» maar opent een nieuw geding over een nieuwe eis. (11).

De kennisneming van deze nieuwe eis nu kan door de devolutieve werking van het beroep aangaande de oorspronkelijke eis uiteraard niet overgedragen worden aan de rechter, die over dit beroep moet statueren. Evenmin kan deze kennisneming aan de rechter in eerste aanleg onttrokken worden in zoverre men zich houdt aan een strikte interpretatie van dit «negatief» spekt van de devolutieve werking: enkel de *verdere* kennisneming van de zaak wordt erdoor aan de eerste rechter onttrokken, voor het geval hij nog geen eindvonnis zou geveld hebben. (12)

7) Men kan zich echter de vraag stellen of deze onttrekking zich niet moet uitbreiden tot de vorderingen die verknocht zijn met deze waarover het beroep hangende is. Hoewel dergelijke stelling moeilijk verdedigbaar lijkt (13), daar het WBRV zich enkel bekomert over de verknochte vorderingen in eerste aanleg (art. 37bis Wet op de Bevoegdheid), moet toch nog volledigheidshalve onderzocht worden of zij toepassing zou kunnen vinden in het geval dat ons bezig houdt. M.a.w. is de vordering tot herziening verknocht met de oorspronkelijke vordering?

Het zekerste criterium van de verknochtheid — een zeer rekbaar begrip — is wel het gevaar dat de afzonderlijke berechting van twee of meer vorderingen tot tegenstrijdige beslissingen zou kunnen leiden. Dit is slechts mogelijk wanneer bedoelde vorderingen oorzakelijke elementen gemeen hebben, die voor betwisting vatbaar zijn. Welnu, op één uitzondering na, dekken de oorzakelijke elementen van de oorspronkelijke vordering en van de vordering tot herziening elkaar nimmer volkomen: de middelen en behoeften van partijen, hun gedrag in zover dit verband houdt met het bewakingsrecht over de kinderen, het belang van deze laatste, zelfs de schuld die de echtgenoten dragen in hun feitelijke scheiding, zijn stellig oorzakelijke elementen, waarvan de inhoud mettertijd evolueert. Het enige oorzakelijke element, dat deze vorderingen ge-

meen hebben, is de familiale verwantschap der partijen, maar hierover is elke betwisting uitgesloten, althans voor de rechtsmacht die b.v. over onderhoudsgeld of voorlopige maatregelen zou te statueren hebben. (14)

Zelfs een extensieve en m.i. niet verantwoorde interpretatie van de devolutieve werking van het beroep zou dus de parallele beoordeling van een vordering tot herziening, hangende het beroep over de oorspronkelijke vordering, niet in de weg kunnen staan.

8) De vroegere beslissingen in tegenovergestelde zin zijn dus niet verantwoord. Zij zijn trouwens nauw verwant met de rechtspraak, die het nieuw karakter van de vordering tot herziening miskent. Aan de aanstootgevende afwijkingen van de gewone proceduurregels, die hiervan het gevolg waren, voegen zij er nog één toe, nl. een dilatoire exceptie die het WBRV niet kent. Spijtig is het dat het besproken vonnis, na een vergissing van de vroegere rechtspraak te hebben rechtgezet, in een nieuwe vergissing vervallen is, die de rechtsonzekerheid in de hand werkt.

Ik hoop er dan ook in geslaagd te zijn aan te tonen dat, voor wat het onderzochte probleem betreft, uiteindelijk het recht aan de zijde blijkt te staan van de billijkheid en de goede rechtsbedeling.

J. PALLEMAERTS.

(1) Rb Brussel — kgd —, 10-3-54, J.T., 336; Rb. Brussel, 9.7.16, Pas 17, III, 223.

(2) Vgl. Vgr. Schaarbeek, 10-10-41, JJP 42, 307; Charleroi, 3.3.86, Pas III, 371.

(3) Cfr. De Page, III, 940 B.

(4) Cfr. APR V° Beroep, 491.

(5) Brussel, 18-11-27, BJ 23, 75; Gent, 25-5-1849, Pas II, 223; Brussel, 4-6-1834, Pas II, 128; zie ook RPDB V° Demande nouvelle, 101 & 102.

(6) De steller van het trefwoord «Beroep» in de APR — nr 720 — vindt trouwens in deze rechtspraak, tegen haar motivering in, voorbeelden van in beroep ontvankelijke *nieuwe* eisen, op grond van een extensieve interpretatie van art. 464, 2e lid WBRV. Hiertoe ontbreekt echter m.i. de vereiste analogie tussen de vordering tot herziening en deze, die de door de ingeroepen wetbepaling bedoelde «accessoria» vervallen sedert het vonnis van eerste aanleg tot voorwerp hebben. Het oorzakelijk verschil tussen dergelijke vorderingen en de oorspronkelijke ligt enkel in een bijkomend tijdsverloop; voor de vordering tot herziening echter is het niet dit tijdsverloop zelf dat het verschil uitmaakt, maar wel de gevolgen ervan.

(7) Marche-en-Famenne, 15-5-53, JL 52-53, 303; Brussel, 13-6-34, BJ 36, 56; Brussel, 8-3-24, Pas 25, II, 70; zie ook De Page, I, 981 en 982.

(8) Cfr. de zeer pertinente kritische nota van H. Grégoire op deze rechtspraak in BJ 36, 56.

(9) Cfr. Rb Brussel, 20-5-91, JT, 818.

Daarom kan m.i. ook herziening gevraagd worden op grond van omstandigheden, die praktisch ongewijzigd voortbestonden sedert de oorspronkelijke procedure, maar om een of andere reden — b.v. verstek of verzwijging — alsdan niet in aanmerking genomen werden.

(10) Wordt de vraag tot herziening ingewilligd, dan neemt het gezag van gewijsde van de oorspronkelijke beslissing vanzelfsprekend een einde. Het wordt echter gepronounced als de herziening geweigerd wordt. Vgl. nopens deze kwestie van het gezag van gewijsde: De Page, III, 953 en Garsonnet & César-Bru, III, 715 b die het volkomen uitsluiten, met Glasson & Tissier, III, 773, die een «autorité provisoire» aannemen, waaruit echter een exceptie van gewijsde zou kunnen geput worden.

(11) Cfr. Gent, 28-4-49, RW 49-50, 1375; Charleroi, 3-3-86, Pas. III, 371; Gent, 27-6-1834, Pas II, 151.

(12) Cfr. APR V° Beroep, 524.

(13) Van Lennep — V, blz. 106,512 — schijnt er nochtans voorstander van te zijn.

(14) Uitzondering dient nochtans gemaakt voor de procedure op grond van art. 340 b BW.; hierbij kan natuurlijk tegelijk betwisting bestaan nopens het vermoedelijk vaderschap én het bedrag van het gevraagde onderhoudsgeld.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

- Adler J. A.* Elsevier's dictionary of criminal science. In eight languages, English, American, French, Italian, Spanish, Portuguese, Dutch, Swedish and German, Compiled, and arranged on an English alphabetical base, Amsterdam, Elsevier Publishing Cy.
- Albrecht M.*, De invloed van het kiesstelsel op de samenstelling van de volksvertegenwoordiging en op de vorming van de regering, Amsterdam, De Arbeiderspers.
- Benelux* economische Unie, Basisteksten, Union économique Benelux, Textes de base, 's-Gravenhage, Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf.
- Jaarboek van het Europees parlement.* Europees parlement, Directie voorlichting en parlementaire documentatie, 's-Gravenhage, Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf.
- Karmel P.*, Wet op de personele belasting 1950. Gorinchem, J. Noorduijn en Zoon.
- Leyendekkers O.* Wegwijzer door de winkelsluitingswet en de bepalingen omtrent arbeid in winkels. Alphen aan den Rijn, N. Samsom, Losbl.
- Lindeijer A. G. F.* Enkele facetten der successiewet, In het bijzonder belicht voor ondernemer en consultant. Amsterdam, FED. Fiscale studiereserie.
- Muller D. J.* De nieuwe belastingontwerpen. Verschillen tussen nu en straks. Deventer, E. E. Kluwer.
- Spaanstra J.* Vruchtgebruik en inkomstenbelasting. Deventer. E. E. Kluwer, Fiscale monografieën. Onder red. van C. van Soest, J. de Willigen en M. A. Wisselink.
- Verstegen F.*, Handleiding bij de invordering van waterschapslasten. Arnhem, Vugaboeckerij.

Frankrijk

- Audibert M.*, Essai sur le juriste, Lib. Techniques.
- Bastid s. la dir. de Mme Paul*, Annuaire français de droit international. Edit. du C.N.R.S.
- Besse J.-Cl.*, Histoire des textes du droit de l'Eglise au Moyen-Age. Lib. Techniques.
- Desmonts J.*, Eléments de droit et de pratique judiciaire à l'usage des greffiers et secrétaires de parquet, Lib. Techniques.
- Doucet MX.*, Dictionnaire juridique et économique, Lib. Techniques.
- Dwerverger M.*, Les Finances publiques, Nouv. édité. Presses Universitaires de France.
- Graven J.*, Le Code pénal de l'Empire d'Ethiopie, Edit. Cujas.
- Henriot Guy-Claude*, Le Dommage anormal, Edit. Cujas.
- Lelièvre J.*, La Pratique des contrats de mariage chez les notaires au Chatelet de Paris de 1769 à 1804. Edit. Cujas.
- Mazeaud H. et L. et Mazeaud J.*, Leçons de droit civil T. III, Montchrestien.
- Mercier M.*, Les Accidents de la circulation, Edit. Sociales françaises.
- Pinatel J.*, La Criminologie, Spes.
- Salomon J.*, Les Réquisitions de police, Lib. Techniques.
- Stelling-Michaud S.*, Les Juristes suisses à Bologne 1255-1330. Droz. Excl. Minard.
- Szabo D.*, Crimes et villes, Edit. Cujas.

Vouin R. et Robino P., Droit privé civil et commercial, Presses Universitaires de France.

Engeland

- British Year Book of International Law*, 1959, Oxf.U.P.
- Brown P. D. Stewart*, A Guide to Compulsory Purchase and Compensation, Sweet & M.
- Citrine N. A.*, Trade Union Law, Stevens & Sons.
- Civil Code of the Hungarian People's Democracy*, Collet's.
- Conant M.*, Anti-trust in the Motion Picture Industry, Economic and Legal Analysis, California U. P. Camb.
- Devlin J. D.*, Criminal Courts and Procedure, Butterworth.
- Greeno E.*, War on the Underworld, J. Long.
- Hale L.*, Blood on the Scales, Cape.
- Hanbury H. G.*, English Courts of Law, Home Univ. Lib. 3r. ed.
- Horan J. D.*, The Mob's Man, Hale.
- Inglis B. D.*, Family Law in New Zealand, Sweet & M.
- Konvitz M. R.*, Bill of Rights Reader, Leading Constitutional Cases, Connell U.P. Oxf. U.P.
- Odggers W. B.*, Principles of Pleading and Practice in Civil Actions in the Higt Court of Justice, B. A. & C. F. Harwood, Stevens & Sons.
- Parry C.*, Nationality and Citizenship Laws of the Commonwealth and of the Republic of Ireland, Stevens & Sons.
- Prescot J.*, The Case Proceeding, Barker.
- Ranking D. F.*, Mercantile Law, WW. Bigg & R. D. Penfold.
- Redgrave A.*, Factories, Truck and Shops Acts, 1960, J. Thompson & H. R. Rogers, Butterworth.
- Smith S. A.*, De, The Lawyers and the Constitution, Bell G.
- Soonavala R. K.*, Advocacy, Its Principles and Practice, Sweet & M.
- Spellman H. H.*, Motions During Trial, Prentice-Hall.
- Webb P. R. H. & D. J. L. Brown*, A Casebook on the Conflict of Laws, Butterworth.

Zwitserland

- Geinoz Camille*, Aspects de l'autonomie communale en droit fribourgeois. Thèse droit 1960, Fribourg, Barblan & Saladin.
- Giocometti Zaccaria*, Allgemeine Lehren des rechtsstaatlichen Verwaltungsrechts, Zürich, Polygr. Verlag.
- Locher Kurt*, Das schweizerisch-deutsche Doppelbesteuerungsabkommen. Textausgabe und Praxis, Basel, Verlag für Recht und Gesellschaft.
- Nouveau recueil de la législation vaudoise*, Publ. sous la direction de Edouard Krafft, Lausanne, Ed. de l'Impr. centrale.
- Schweingruber Edwin*, Kommentar zum Dienstvertrag des Schweizerischen Obligationenrechts, 3 Aufl. Hrg. vom Schweizer, Gewerkschaftsbund Bern, Zürich, Komm. Genossenschaftsbuchh, 1960.
- Stelling Michaud, Stelling Suzanne*, Les juristes suisses à Bologne, Notices biographiques et registes des actes bolonais, Genève, Droz 1960.
- Truffer Henri*, Der Einfluss des Standes im allgemeinen und zürcherischen Strafrecht von 1300-1798. Winterthur, Keller, 1960.
- Weber Alfred*, Steuerbrevier, Gemeinverständliche Einführung in das schweizerische Steuerwesen, Verf. im Auftrage der Kommission für Steueraufklärung der Konferenz staatl. Steuerbeamter, Aarau, Sauerländer, 1960.

Oostenrijk

- Clement Christian*, Die Arbeitsverhinderung des Arbeitnehmers und ihre Rechtsfolgen - Innsbruck 1959.
- Frank Alfred*, Das österreichische Wasserrecht, als Anh. Das Wasserrechtsgezet 1959. Wien, Kettler, 1960.
- Kelsen Hans*, Reine Rechtslehre, mit einem Ahn, Das Problem d. Gerechtigkeit, vollständig neu bearb. u. erw. Aufl. Wien, Deutricke 1960.
- Lehne Heinrich*, Die Strassenverkehrsordnung 1960. Mit erl. Anmerkungen unter bes. Berücks. d. Regierungsvorlage, des Berichtes des Handelsausschusses u. d. in Betracht kommenden Judikatur, sowie mit einem ausführl. Stichwortverzeichnis. Von Heinrich Lehne u. Othmar Kammerhöfer. Wien, Manz 1960.
- Parker Reginald*, Das Privatrecht der Vereinigten Staaten von Amerika, Wien, Springer, 1960.
- Rasād Mu'min*, Die Neutralität, Eine aktuelle Untersuchung. Von Rashad Momen. Wien 1960.
- Schenk Günter*, Das Problem der Inkompatibilität von Ämtern und seine Behandlung in der Weimarer Reichsverfassung, dem Bonner Grundgesetz und den Verfassungen der Länder der Bundesrepublik Deutschland, Graz 1959.

Duitsland

- Amelunxen, Clemens*, Alterskriminalität, Hamburg, Verl. Kriminalistik, 1960.
- Ansari Adnan*, Die Verfassungen des Libanon, der Vereinigten Arabischen Republik und des Irak. — Frankfurt a.M. Berlin, Metzner, 1960.
- Apfelbaum Paul*, Wie kommen die Erben zu ihrem Recht? Neubearb. von Karl Haegle 4. Aufl. — Bonn, Stollfuss 1960.
- Becker Helmut*, Kraftverkehrs - Haftpflichtschäden, Die Regulierung in d. Versicherungspraxis, 6. neu bearb. u. erg. Aufl. Karlsruhe C. F. Müller, 1960.
- Böhm Franz*, Reden und Schriften, Über d. Ordnung e. Freien Gesellschaft, e. Freien Wirtschaft u. über d. Wiedergutmachung, in Gemeinschaft mit Freunden u. Schülern zum 65. Geburtstag hrsg. von Ernst - Joachim Mestmäcker, Karlsruhe, C. F. Müller, 1960.
- Borchert Annelore*, Das Wohnungsmietrecht in der Deutschen Demokratischen Republik. Unveränd. Aufl. — Berlin, VEB Dt. Zentralverl. 1960.
- Depenbrock Johannes*, Erwachsenen - Strafvollzug. Die rechtl. Grundlagen d. Erwachsenen - Strafvollzugs u. ihre Auswirkungen auf d. Arbeit, das Wahlrecht u. d. Rechtsschutz d. Strafgefangenen. — Bonn, Bouvier, 1960.
- Dippel Hans*, Standesamt und Standesamtführung. Eine erste Einführung f.d. neuernannten Standesbeamten, Mit e. Geleitw. von Friedrich A. Knost 4. Aufl. Frankfurt a. M. Berlin, München Verl. f. Standesamtswesen, 1960.
- Eichler Hermann*, Institutionen des Sachenrechts. Ein Lehrbuch, Berlin, Duncker & Humblot, 1960.
- Emmelmann Oskar*, u. *Walther Fuchs*, Wasserrecht, Gesetzestexte mit Stichwortverz. Wasserhaushaltsgesetz, Wassergezetz f. Baden-Württemberg, Wasserverbandsgesetz, Erste Wasserverbandsverordnung, Karlsruhe C. F. Müller, 1960.
- Erlinghagen Peter*, Der Organschaftsvertrag mit Ergebnisausschluss - Klausel im Aktienrecht. — Marburg, Elwert 1960.
- Gustberg Frede*, Die Zuständigkeit der Gerichte in

USA und Norwegen, zur Prüfung der Verfassungsmässigkeit von Gesetzen. — Karlsruhe, C.F. Müller, Juristische Studiengesellschaft.

- Geerds Friedrich*, Gnade, Recht und Kriminalpolitik, Antrittsvorlesung an d. Universität Kiel. — Tübingen, Mohr, 1960.
- Geiger Willi*, Die Grundrechte in der Privatrechtsordnung, Stuttgart, Kohlhammer 1960.
- Henze Max*, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung & Co. Kommanditgesellschaft, Ihre Errichtung u. ihre wirtschaftl. u. steuerl. Bedeutung, Gemeinverständlich dargestellt, 4. neubearb. Aufl. Stuttgart, 1960. Duth.
- Jahn Fritz*, Niedersächsisches Gemeinderecht, Hannover, Boorberg, 1960.
- Kazarov Konstantin*, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht der USSR und der Volksdemokratien Europas, Weinheim/Bergstr. Verl. Chemie, 1960.
- Kobs Erwin*, Veräusserung und Übertragung von Gewerbebetrieben, Betriebsveräusserung im ganzen, Teilbetriebsveräusserung, Umwandlung, Betriebsaufgabe, Verpachtung, Betriebsaufspaltung, unentgeltl. Betriebsübertragung, Herne, Berlin, Verl. Neue Wirtschafts-Briefe, 1960.
- Krollmann Heinz*, Organschaft im Steuerrecht, Konzerne; Ergebnisabführung, Unternehmerereinheit. — Herne, Berlin, Verl. Neue Wirtschafts-Briefe, 1959.
- Kühne-Wolff*, Die Gesetzgebung über den Lastenausgleich, Kühne, Ausg. B. Erg. - Lfg. Stuttgart, Kohlhammer, 1959-60.
- Lang-Hinrichsen Dietrich*, Die kriminalpolitischen Aufgaben der Strafrechtsreform, Gutachten f.d. 43. Dt. Juristentag, Tübingen, Mohr, 1960.
- Lauterbach Herbert u. Ernst Wickenhagen*, Die Kindergeldgesetzgebung Kommentar, 2 vollst. überb. u. erw. Aufl. Köln, Berlin, Heymann, 1960.
- Peters Karl, u. Dietrich Lang-Hinrichsen*, Grundfragen der Strafrechtsreform, vom Sozialreferat d. Zentralkomitees d. Dt. Katholiken, Paderborn, Verl. Bonifacius-Druckerei, 1959.
- Plöger Heinz*, Deutsche Sozialversicherungsabkommen mit ausländischen Staaten, Textausg. mit Anm. Verw. u. aml. Begründungen. Hrsg. vom Bundesverband d. Ortskrankenkassen, Bad Godesberg, Stand, Februar 1960. Losebl. Ausg. Bad Godesberg, Verl. d. Ortskrankenkassen, 1953-60.
- Mang Johann*, Naturschutzrecht in Bayern. 2. erw. u. neubearb. Aufl. München Kommunalchriften-Verl. Jehle, 1960.
- Meitz Waldemar*, Allgemeines Polizeirecht in Theorie und polizeilicher Praxis, Lübeck, Verl. f. Polizei, Fachschrifftum, 1960.
- Rabl Kurt*, Staatsbürgerliche Loyalität im Nationalitätenstaat, Dargest. an d. Verhältnissen in d. Böhmischen Ländern zwischen 1914, 1938. — München, Lerche, 1959.
- Rasch Harold*, Richtige und falsche Wege der Aktienrechtsreform, Der Regierungsentwurf e. neuen Aktiengesetzes, Karlsruhe, C.F. Müller, 1960.
- Reuss Wilhelm u. Kurt Jantz*, Sozialstaatsprinzip und soziale Sicherheit, Stuttgart, Kohlhammer, 1960.
- Schäfer Gerhard*, Der Widerruf begünstigender Verwaltungsakte. — Marburg, Elwert, 1960.
- Schmidt Reimer*, Zur rechtlichen Lage der Versicherungswirtschaft nach dem Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, Berlin, Duncker & Humblot, 1960.

- Schneider Hans*, Bibliographie zum öffentlichen Recht in der Bundesrepublik Deutschland, Ein Hilfsmittel zum Studium von Verfassung u. Verwaltung, München u. Berlin, Beck 1960.
- Schorn Hubert*, Der Strafrichter, Ein Handbuch f.d. Strafverfahren, Frankfurt a. M. Klostermann, 1960.
- Schropp Hermann, Gustav Becker u. Helmut Nies*, Betriebliche, Altersfürsorge in steuerlicher Sicht. Erg. Stuttgart, Verl. f. Wirtschafts- u. Steuer-sachverständige 1960.
- Schulze Erich*, Urhebervertragsrecht. — Baden-Baden, Verl. f. Angewandte Wissenschaften, 1960.
- Schwinge Erich*, Der Jurist und sein Beruf, Eine Einführung in d. Rechtswissenschaft. — Hamburg, Berlin, Bonn, v. Decker, 1960.
- Stintzig Roderich*, Geschichte der populären Literatur des römischkanonischen Rechts in Deutschland am Ende des fünfzehnten und im Anfang des sechzehnten Jahrhunderts, Leipzig; Hirzel, Un-veränd, Neudr. Aalen, Scientia, Verl. 1959.
- Strauss Walter*, Grundlagen und Aufgaben der Ak-tienrechtsreform, Tübingen, Mohr, 1960.
- Thiel Fritz*, Baurechtssammlung. Rechtsprechung d. Verwaltungsgerichte u. anderer Gerichte aus d. Bau- u. Bodenrecht. Bd 8 Düsseldorf, Werner 1960.
- Verwaltungsgerichtsordnung*, Mit Verwaltungszustel-lungsgesetz u. Verwaltungs-Vollstreckungsgesetz. Textausg. mit Anm. Verweisungen u. Sachverz. Bearb. von Alois Penzkofer. — München, Verl. f. Verwaltungspraxis Rehm 1960.
- Wallis Hugo v.* Das Rechtsmittel im steuerrecht, Eine Darstellung d. Rechtsmittel gegen steuerbescheide u. Verfügungen d. Finanzamts u. ihre Durchfüh-rung mit ausführl. Musterbegründungen, Herne, Berlin, Verl. Neue Wirtschafts-Briefe, 1960.
- Welzel Hans*, Das deutsche Strafrecht, Eine systema-tische Darstellung, Der I. Teil d. Buches ist zuglei-ch d. 10 erw. Aufl. von Der Allgemeine Teil des Deutschen Strafrechts in seinen Grundzügen, 7 Aufl. — Berlin, de Gruyter, 1960.
- Werner Fritz*, Das Problem des Richterstaates, Vortrag vor d. Berliner Jurist, Gesellschaft am 4 November 1959. Berlin, de Gruyter.

BALIELEVEN

Plechtige Openingszitting van de Conférence du Jeune Barreau te Brussel

Op 19 november 1960 hield de Conférence du Jeune Barreau de Bruxelles haar plechtige openingszitting in de voor deze gelegenheid te kleine zittingszaal van het Hof van Cassatie.

Na het dodenappel der gesneuvelde confraters in beide wereldoorlogen, handelde Mr. Jean-Régnier Thys over «La liberté des autres». Naar de smaak van sommigen misschien iets te teatraal, maar in sierlijke volzinnen en een zeer verzorgde taal pleitte de openingsredenaar de vrij spraak voor Sacco en Vanzetti, de Italiaanse arbeiders die in 1920 in Massachusetts ter dood werden veroordeeld en in 1927 geëxecuteerd.

Dit onderwerp liet spreker toe in genuanceerde termen het absolute vrijheidsideaal van deze anarchisten en hun leermeesters Proudhon, Bakoenin en Kropotkin te verdedigen.

Voorzitter Marc Goor hield een uitstekende repliek,

waarna Stafhouder M. André Delvaux als scheidsrechter optrad en in zijn rouwhulde o.m. de overleden stafhouders A. Devèze en E. Soudan herdacht. Tevens begroette hij de Stafhouder van Parijs, Mr. Arrighi, door hem te danken voor de steun door Frankrijk aan ons land gebracht in de Kongolese kwestie.

Het menu van het avondbanket, dat doorging in de Cercle Royal Gaulois, was voor de Jeune Barreau werkelijk uitstekend. Bovendien was het aantal tafelspeechen drastisch beperkt, wat zowel de kwaliteit der toasten als de spijsvertering ten goede kwam. Vooral de energieke speech van de jonge minister van Energie (verleden jaar Voorzitter van de Jeune Barreau te Bergen) had veel bijval. Een advocaat die minister wordt, aldus de heer De Looze, ziet zijn cabinet te loor gaan. Wanneer hij ook zijn ministerportefeuille verliest, blijft hem alleen «l'alcool et la confraternité».

De revue, brilliant en afwisselend, verheerlijkt in woord en lied de 150ste verjaardag van het Decreet van 1810 en het vijftigste bezoek van de stafhouder van Parijs met zijn 12 secrétaires de la Conférence du stage aan de Conférence te Brussel.

I.D.W.

Plechtige Openingszitting van de Conférence Libre du Jeune Barreau de Liège

De Conférence Libre bij de tweede balie van het land hield haar openingszitting op zaterdag 26 november 1960.

Voorzitter Mr. Théo Biar verwelkomde in de Assisenzaal Mr. A. Lilar, Minister van Justitie, Mr. N. Biltris, Voorzitter van het Verbond, oud-ministers Rey en Tschoffen, alsmede de afgevaardigden van verschillende balies uit binnen- en buitenland.

De traditie wil dat de Voorzitter de betekenis der Conférence Libre du Jeune Barreau uiteenzet, wat Mr. Briar toeliet te handelen over het voorstel tot gerechtelijke hervorming waaraan zijn conferentie heeft meegewerkt.

Mr. Jacques Hody hield de openingsrede over «Jeu-nesse d'Assises». Hij ontleedde het probleem der jeugd-misdadigheid in al zijn aspecten en belichtte o.m. het bendeverschijnsel — «cette famille de remplacement» — voor de 13.600 minderjarigen die in België reeds met het gerecht in aanraking kwamen. Wat wordt er voor deze jongeren gedaan? Spreker kwam tot de ontstellende vaststelling dat de wetten op de dieren-bescherming tweemaal zo talrijk zijn als deze betref-fende de kinderbescherming.

Tot slot handelde spreker uitvoerig over de verant-woordelijkheid der onaangepaste minderjarigen, waar-in hij een tamelijk verregaand determinisme voor-stond.

Stafhouder Mr. Jean Marissiaux stelde in zijn repliek de vraag of spreker niet geëindigd was waar hij had moeten beginnen, en verdedigde met klem de klassieke opvattingen over de waarde van het gezag en het persoonlijk geweten.

Na de zitting hielden Mr. en Mevrouw Briar een zeer geslaagde receptie in de Zalen van de Raad der Orde.

Het Banket in het Hôtel Moderne was gekenmerkt door Luikse overvloed. Niet minder dan zes «gangen» volgden elkaar op. De revue muntte uit door scherts en beknoptheid.

Ondanks nachtelijke tochten in Luikse etablissemen-ten ad hoc duurden de feestelijkheden zondagmorgen ononderbroken voort. Na een marionettenspel in het

Musée d'Art Wallon werd door Stafhouder en Mevrouw Marissiaux aan al hun gasten een voortreffelijk middagmaal aangeboden in het restaurant du Vieux Liège aan de boorden van de Maas.

I.D.W.

MEDEDELINGEN

Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel.

Het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel zond aan de leden van de regering en van het parlement het hieronderstaand

Memorandum van het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel betreffende De Administratieve Hervorming

In de memorie van toelichting tot het wetsontwerp voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel, de zgn. unieke wet, ontsluit de minister van het openbaar ambt zijn inzichten in verband met de administratieve hervorming.

Het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel wenst de aandacht van de Vlaamse Kamerleden en Senatoren, die in de bevoegde parlementaire commissies de administratieve hervorming zullen bespreken, te vestigen op enkele aspecten ervan die tot dusver de aandacht van de bevoegde ministers niet hebben weerhouden.

I. Vijfjarenplan voor beheers- en directievorming.

De Minister van het openbaar ambt is voornemens een vijfjarenplan op te maken voor :

- a) beheers- en directievorming voor de hogere en tussenkaders;
- b) vorming inzake organisatietechniek.

Het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel vraagt de Vlaamse Kamerleden en Senatoren de heer minister van het openbaar ambt erop te wijzen dat de onder zijn vormingsplan vallende hogere en tussenkaders thans bij het organiseren en leiden van hun diensten van een verkeerd beginsel uitgaan : deze kaders beschouwen de bevolking van het land in beginsel als een homogeen geheel en gaan achteloos voorbij dat België uit twee grote bevolkingsgroepen bestaat, de Vlaamse bevolkingsgroep en de Waalse bevolkingsgroep.

Uit 's lands tweeledigheid moet volgen dat de organigrammen van de rijksbesturen en rijksinstellingen deze tweeledigheid moeten weerspiegelen. Zo bv. is het organisatorisch gezien onzin burelen en inspectiediensten van centrale diensten die twee verschillende bevolkingsgroepen overkoepelen, bestuurlijk homogeen te houden en even ongerijmd is het, personeelskaders die tot twee taalgroepen behorende personeelsleden bevatten, als een homogeen geheel voor te stellen. Splitting van de burelen, afbakening van de inspectiediensten tot één taalkreef en taalkaders zijn in dit geval de organisatorisch verantwoorde oplossingen.

Het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel vraagt de Vlaamse Kamerleden en Senatoren bij de minister van het openbaar ambt aan te dringen opdat zijn vijfjarenplan voor beheers- en directievorming van de hogere en tussenkaders erin zou voorzien dat deze kaders worden ingeprent dat de organisatie, het beheer en de leiding van de administratie van een tweeledig land deze tweeledigheid moet eerbiedigen.

II. Vernieuwing van het rekruteringsstelsel.

De Minister van het openbaar ambt is voornemens het rekruteringsstelsel onmiddellijk en volledig te vernieuwen : « Voor alle categorieën zal het rekruteringsstelsel dat het toelatingsexamen, de stage en het examen voor vaste aanstelling omvat, in zijn geheel georganiseerd worden door het Vast Wervingssekretariaat met de medewerking van de betrokken administratieve diensten. »

Het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel wijst de Vlaamse Kamerleden en Senatoren met zeer grote nadruk erop dat de verwaarlozing van de toepassing van de taalwetgeving in bestuurszaken in ruime mate toe te schrijven is aan de onwetendheid aangaande voorschriften van deze wet.

Deze leemte is aan een doelbewuste politiek te wijten. Opzettelijk heeft de hogere administratie « gezorgd » voor een onvoldoende verspreiding van de van het ministerie van binnenlandse zaken uitgaande onderrichtingen over het taalgebruik onder de personeelsleden. Belangrijke onderrichtingen zoals de onderrichtingen van 19 maart 1938 en 20 december 1948 kwamen in veel centrale diensten pas in 1958 onder de ogen van het personeel en thans nog zijn er duizenden ambtenaren en beambten die niet eens het bestaan van deze onderrichtingen vermoeden.

Het gevolg hiervan is dat tienduizenden dossiers van in het Vlaamse land gevestigde Franstaligen in strijd met een basisbeginsel van de taalwet, het lokaliseringsbeginsel, *ten onrechte* door Franstalig personeel worden behandeld. Zodoende worden duizenden betrekkingen aan Nederlandstalige personeelsleden wederrechtelijk ontnomen (1).

Dat Vlaamse ambtenaren en beambten van hun taalrechten en hun taalplichten onwetend worden gehouden, dient dus het instandhouden van het overwicht der Franstaligen en van hun taal in de rijksadministratie.

Om dit opzet te verijdelen, zo meent het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel, kan niet worden gewacht dat het in de hoger aangeduide zin opgevatte vijfjarenplan voor beheers- en directievorming van het hoger en tussenkader zijn vruchten zou afwerpen. Onmiddellijke maatregelen moeten worden genomen om bij de rekrutering, en vooral tijdens de stagetijd en bij het examen voor vaste aanstelling, de kandidaten voor een betrekking in de rijksadministraties die ten minste de rang van onderbureaucheef, bureaucheef of administratiesekretaris bekleden, de kennis van de taalwetgeving als examenstof op te nemen.

III. Studies over produktiviteit.

De minister van het openbaar ambt is voornemens « in het begin van het jaar 1961 in bepaalde administraties drie studies voor de produktiviteit aan te vatten. Hieruit zal de Regering konklusies trekken die daarna geleidelijk zullen worden veralgemeend ».

Het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel wijst de Vlaamse Kamerleden en Senatoren erop dat de produktiviteit van talrijke rijksbesturen lijdt onder het feit dat zij organisatorisch niet aangepast zijn aan de tweeledigheid van 's lands bevolking. Een sprekend voorbeeld van onproduktieve arbeid die het gevolg is van de onoordeelkundige interpretatie van de taalwetgeving is het opmaken, drukken, verzenden, terugzenden en tenslotte terugvragen van tweetalige volkstellingsformulieren; het toppunt is dat al deze tijd- en geldverspilling haar aanleiding vindt in de tweetaligheid van formulieren die zonder bezwaar in één enkele

landstaal hadden kunnen worden gedrukt, aangezien zij in 95 gevallen op de 100 zouden ingevuld zijn door gemeentelijke tellers die worden geacht slechts één taal te kennen.

Tijd- en geldverspilling is in de Belgische administratie echter een alledaags verschijnsel: het aantal beslissingen die door de Raad van State wegens schending van de taalwet worden vernietigd is aanzienlijk, de nutteloze verzending van in elke landstaal opgestelde formulieren door Brusselse belastingskantoren naar uit het Vlaamse land afkomstige belastingbetalers, de nutteloze vervanging van Vlaamse identiteitskaarten door tweetalige identiteitskaarten wanneer een Vlaming zich in de Brusselse agglomeratie vestigt, de door stijl- en taalfouten in de Nederlandse versie soms onleesbaar en onverstaanbaar geworden wetteksten, reglementen en onderrichtingen, de vergissingen voortspruitende uit de onduidelijkheid van in een stuntelijk Nederlands opgestelde verslagen van Franstalige ambtenaren en beambten, de vertraging bij de afhandeling van uit het Vlaamse land afkomstige Franstalige briefwisseling omdat de antwoorden moeten worden vertaald, ongeacht het feit dat de bestemming mag worden geacht het Nederlands te begrijpen, het aanvaarden van in het Frans opgestelde deskundige verslagen opgemaakt door allerlei Franstalige privé-technici waarop de administratie een beroep doet ofschoon deze verslagen zijn bestemd voor ambtenaren van de Vlaamse taalrol (die niet worden geacht het Frans te verstaan)... Dit alles maakt slechts een greep uit de dagelijkse praktijk van de Belgische administratie die veel geld en veel tijd verspilt omdat zij zich niet schikt naar de tweeledigheid die 's lands bevolking kenmerkt en omdat de taalwet buitensporige eisen stelt aan de centrale administraties wanneer Franstaligen zich tot hen wenden.

Het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel vraagt de Vlaamse Kamerleden en Senatoren de minister van het openbaar ambt hierop te wijzen en hem te overhalen bij het bestuderen van de produktiviteit in de openbare diensten de taalaspecten niet te veronachtzamen en de uitslagen van de produktiviteitsonderzoeken in parlementaire verslagen aan het land mede te delen.

Dr. F. Bové,
Algemene Voorzitter.

K. Van Keirsbilck,
Bestuurslid.

Lic. G. Jassognn,
Bestuurslid.

(1) Een kordate aktie (klacht bij het parket op grond van artikel 233 - 234 van het wetboek van strafrecht) van het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel in de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid is nodig gebleken om de behandeling der dossiers van in het Vlaamse land gevestigde werkgevers in overeenstemming met de taalwet te brengen. Meer dan 3.000 bundels werden op 1 juli 1959 aan de bevoegdheid van Franstalige personeelsleden onttrokken, en uit het onlangs verschenen personeelskader blijkt dat deze werkverschuiving nieuwe betrekkingen voor Vlamingen heeft geschapen.

In talrijke parastatalen van het ministerie van sociale voorzorg worden dossiers ten onrechte door Franstalig personeel behandeld. Een verschuiving van dit werk naar Nederlandstalig personeel zou honderden betrekkingen scheppen.

Nederlandse Vereniging « Handelsrecht »

De Vereniging « Handelsrecht » maakt bekend, dat zij omstreeks medio december 1960 voor haar leden zal uitgeven praeadviezen van Prof. Mr M. Bos, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, en Mr B. Baardman, bedrijfsjurist te Rotterdam, betreffende de kartel-bepalingen in het E.E.G.-verdrag, alsmede dat over deze praeadviezen zal worden beraadslaagd in een bijeenkomst, welke zal worden gehouden op zaterdag 7 januari 1961 des voormiddags te 10.30 uur in Café-Restaurant Esplanade, Lucas Bolwerk n° 24 te Utrecht. Belangstellenden kunnen zich voor het lidmaatschap der vereniging aanmelden bij de secretaris-penningmeester, Eendrachtsweg 61, Rotterdam.

TIJDSCHRIFTEN

Sociaal economische wetgeving, jrg. 1960 - nr. 10 :

J. Valkhoff, Nieuwe rechtspraak inzake huurbescherming. A. A. M. van Agt, Verslag van de jaarvergadering van de Vereniging voor Administratief Recht op 30-9-1960. - P. Verloren van Themaat, Wisselwerking tussen Europees recht, nationaal recht en economische werkelijkheid. - J. L. Janssen van Raay, Advocatuur en het recht der Europese Gemeenschappen. - H. B. van Liemt, Rechtsproblemen des Gemeinsamen Marktes

Nederlands Juristenblad, jrg. 1960 - nr. 41 :

F. J. F. M. Duynstee, Artikel 167 van de Grondwet. - G. E. Langemeyer, Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1960 - nr. 4653 :

P. W. van der Ploeg, Heeft naar de rechtspraak van de Hoge Raad de maatschap een afgescheiden vermogen (I). - Y. D. C. van Duyn, Aantekeningen op de Successiewet 1956.

Journal des Tribunaux, jrg. 1960 - nr. 4296 :

J.-R. Thys, La liberté des autres. - Rede van Mr. Marc G. - Rede van Mr. A. Delvaux.

nr. 4297 :

R. Dekkers : Du neuf sur les droits réels. - M. Taquet, Les dispositions sociales du projet de loi (unique) d'expansion économique de progrès social et de redressement financier.

Jurisprudence du Port-d'Anvers, jrg. 1960 - nr. 9 & 10.

Abordage. - Affrètement fluvial. - Affrètement maritime. - Contrat d'entreprise. - Mandat. - Procédure. - Responsabilité. - Voies navigables. - Législation. - Bibliographie.

Recueil Dalloz, jrg. 1960 - nr. 39 :

R. Bourdoncle, De l'obligation de réserve qui s'impose aux fonctionnaires français (fin.).

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"